

▶ RECYKLACE ODPADŮ BUDE MÍT VELKOU DOTAČNÍ PODPORU str. 4

▶ **NOVÉ OBDOBÍ OPŽP 2021-2017** PŘINESE 61 MILIARD str. 6

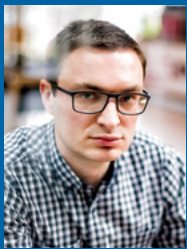
▶ V ADAPTERRA AWARDS USPĚLA **ALEJ I LES BEZ PASEK** str. 12

▶ **V MALAWI OTEVŘELA ŠKOLA ZE 3D TISKÁRNÝ** str. 24

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

podzimní počasí a krajina v sobě mají něco krásného s nádechem konce. Dny končí

dříve, blíží se závěr roku a obecně vše tak nějak trochu usíná. Ale jako čtenáři Priority nemusíte mít strach, dotace ani úspěšné projekty nekončí, a pokud náhodou ano, nahradí je nové.

Už nějakou dobu se pohybujeme na zlo-

mu dvou programových období Operačního programu Životní prostředí, významného zdroje peněz pro ekologické projekty. Končící období – jak říkáme my, „staré OPŽP“ – ale stále ještě nabízí významné zdroje peněz. Přecházíte si tak můžete o výzvě na protipovodňová opatření, ve které je půl miliardy korun. To je na zřejmě poslední dotační výzvu z končícího období pěkná částka.

Pokud vás zajímá, jak bude vypadat OPŽP v novém programovém období, máme pro vás zprávu, která to popisuje, včetně novinek. Přinášíme i přehled specifických cílů, které bude operační program podporovat. Novému programovému období se budeme samozřejmě věnovat i v dalších vydáních časopisu, první nové výzvy by měly být spuštěny na jaře příštího roku.

Kromě budoucnosti se věnujeme současnosti i minulosti. Vezmeme vás do Brd, kde začala výstavba nového domu přírody, který vám ukazujeme na vizualizacích. Představujeme i úspěšnou revitalizaci vyschlého rybníku nebesáku v Chorušicích. Pokud stejně jako autor tohoto sloupku nevíte, co je to nebeský rybník, dočtete se to také. Ach, jak musí být krásné pozorovat podzemní krajinu přes nebeské zrcadlo. Když vyrazíte vlakem do Hanušovic, možná vás překvapí proměna nádraží. Z „rozlehlé, špinavé a nevyužívané budovy“, jak ji označil tisk, je pěkně opravená brána pro cestující.

Kdopak by se vlka bál! V reportáži si můžete přečíst zkušenosti farmáře, který se musel vypořádat s návratem vlků do přírody. V rubrice Technologie píšeme o rekultivaci dolů, což by mohla být zajímavá inspirace pro některé naše regiony.

Příjemné čtení přeje

JAN RÖDLING
šéfredaktor

NA OCHRANU LIDÍ A MAJETKU PŘED POVODNĚMI PŮJDE DALŠÍ PŮLMILIARDA KORUN

Foto: archiv SFZP ČR

Ministerstvo životního prostředí rozdělí 500 milionů korun na protipovodňová opatření. Jedná se o jednu z posledních výzev z dobíhajícího OP Životní prostředí 2014–2020. Obcím i dalším subjektům nabídne MŽP finance například na úpravu koryt vodních toků a přilehlých niv nebo na výstavbu ochranných nádrží, snižujících povodňové riziko.

Klimatickou změnu doprovází extrémní počasí, na jejichž vliv se Česko systematicky připravuje. Mezi největší problémy v důsledku klimatické změny patří povodně a jejich ekonomické a sociální dopady. Stát se systematicky věnuje protipovodňové ochraně od devadesátých let podporou nejruznějších protipovodňových opatření v obcích a krajíně.

„Konkrétně MŽP na ochranu před intenzivními převalovými dešti a vydatnými lokálními srážkami letitě nabízí obcím dotační tituly. Jejich prostřednictvím se věnujeme jak tzv. měkkým opatřením, tedy jak lokálním varovným a výstražným systémům, tak zejména komplexním přírodě blízkým protipovodňovým opatřením, která výrazně zadržují vodu v krajině a pomáhají tak i v adaptaci naší krajiny na období sucha. Aktuální půlmiliardová výzva to jen potvrzuje,“ vysvětluje ministr životního prostředí Richard Brabec.

Z čerstvě vypsané dotační výzvy z Operačního programu Životní prostředí 2014–2020 půjde 500 milionů z evropských fondů na projekty přírodě blízkého charakteru, které zajistí povodňovou ochranu zastavěného území. Peníze se využijí na úpravy koryt vodních toků,

které zajistí zvýšení jejich retenčního potenciálu či lepší rozliv vody do přírodních niv v případě povodně. S dotací mohou obce realizovat také výstavbu, modernizaci či obnovu vodních děl, která slouží protipovodňové ochraně. Mohou tak vzniknout nové ochranné suché a retenční nádrže či poldry, které zadržují zvýšené množství vody. Podporu je možné získat i na budování bezpečnostních přelivů na stávajících vodních nádržích včetně technických objektů souvisejících s bezpečností vodního díla.

Žádosti o dotace je možné podávat do 31. ledna 2022. Výše podpory se liší dle podporované aktivity, pohybuje se v rozmezí od 30 do 95 procent celkových způsobilých výdajů.

Dotace jsou otevřené široké škále subjektů od obcí po fyzické osoby. Organizační složky státu si mohou navíc požádat o dotace na efektivní hospodaření s dešťovou vodou. Pro obce a města se tato možnost již také brzy otevře, a to v rámci připravované výzvy financované z Národního plánu obnovy, která by měla být vyhlášena v průběhu letošního listopadu. ●

▶ Příjem žádostí v Nové zelené úsporám jede naplno, může vám pomoci videonávod

Na začátku října jsme spustili příjem žádostí v další etapě programu Nová zelená úsporám. **Program má zajištěny dostatečné finanční prostředky minimálně do roku 2025 s dalším výhledem až do roku 2030**, žádosti bude možné podávat kdykoliv v celém tomto období.

Majitelé rodinných a bytových domů se tak nemusí obávat, že svoji žádost nestihnou podat včas. Rozhodně se nebude opakovat situace z některých výzev kotlíkových dotací, kdy byl příjem žádostí uzavřen za několik minut, či dokonce sekund.

Příjem žádostí i dokládání všech podkladů probíhá nově elektronicky prostřednictvím internetu. Abychom mohli ověřit vaši totožnost, budete potřebovat některý z elektronických identifikačních prostředků, například přes NIA ID, aplikaci Mobilní klíč eGovernmentu, bankovní identitu či občanský průkaz s aktivovaným kontaktním čipem.

S jakýmkoliv identifikačním prostředkem se pak můžete kdykoliv přihlásit do Agendového informačního systému SFŽP ČR na webové adrese zadosti.sfzp.cz a podat si žádost o dotaci.

Stále nevíte jak na to?

Pokud doma nemáte počítač nebo vám přijde celý systém složitý a bojíte se, že sami zřízení e-identity a následně podání dotační žádosti nezvládnete, kontaktujte kterékoli naše krajské pracoviště, kde s vámi celý postup osobně projdeme. Pro ty, kteří chtějí s dotací Nová zelená úsporám pouze měnit kotel na vytápění, jsme navíc vyhradili speciální dny a časy pro osobní a telefonické konzultace. Poradenský

servis je primárně určen pro žadatele, kteří si podání žádosti zajišťují sami, nikoli pro zprostředkovatelské společnosti.

Podrobný popis najdete na webu www.novazelenausporam.cz, kde jsou ke zhlédnutí také videonávody.

Seznam výrobků a technologií

Jste výrobce či dodavatel výrobků, materiálů a technologií, které splňují legislativní požadavky pro uvedení na trh České republiky a současně parametry předepsané programem Nová zelená úsporám nebo kotlíkovými dotacemi? Zaevidujte svůj produkt do nového seznamu a usnadněte žadatelům výběr materiálů pro jejich dotační projekty.

Nový seznam je platný pro novou etapu programu Nová zelená úsporám 2021–2030 a kotlíkové dotace z Operačního programu Životní prostředí 2021–2027. Díky němu budou mít žadatelé výrobky podporované Státním fondem životního prostředí ČR „při ruce“, a pokud je využijí ve svém projektu, nemusí při závěrečném vyúčtování dotace již dokládat soulad technických vlastností použitých materiálů a výrobků s podmínkami programu.

Hlavní novinkou v novém seznamu je online registrační formulář. ●

ECHO

Ostrava ozelení dvě městské části

Statutární město Ostrava ozelení z prostředků Norských fondů městské části Radvanice a Bartovice. Díky zelení se nejen zvýší klimatická odolnost, ale rovněž zachytí více škodlivin v lokalitách, které patří mezi místa s nejhorší kvalitou ovzduší v České republice. Tento stav je způsoben kumulací průmyslových zdrojů v okolí, lokálním vytápěním, dopravou i terémem, který svým tvarem údolí napomáhá ke koncentraci škodlivin v místním ovzduší. V rámci projektu dojde na sedmi vybraných lokalitách například k výsadbě nových dřevin, budování květinových záhonů či realizaci sanačních zásahů na stávající zeleni.

Zlínský kraj chystá plán pro zvládnutí sucha

Kraj vypíše veřejnou zakázku na zpracování Plánu pro zvládnutí sucha a stavu nedostatku vody s předpokládanou hodnotou 1,4 milionu korun. „Na zpracování krajských plánů pro sucho můžeme v rámci Národního programu Životní prostředí dostat dotaci až do výše 650 tisíc korun. Sucho se bohužel nevyhýbá ani Zlínskému kraji a plán pro jeho zvládnutí bude podkladem pro rozhodnutí o omezení nakládání s vodou, což po nás vyžaduje platná legislativa. Umožní například vytvoření komise, která rozhodne o omezení užívání vody pro zalévání nebo napouštění bazénů. Cílem je zlepšení hospodaření s pitnou vodou,“ uvedla Hana Ančincová, statutární náměstkyně hejtmána, která má v gesci životní prostředí.

Ornitologové zvýší povědomí o ohrožených druzích

Česká společnost ornitologická připravila vzdělávací projekt zaměřený na zvýšení povědomí veřejnosti o jedenácti ohrožených druzích, se kterými se setkáváme v lidských sídlech. Mezi cílové druhy patří například čap bílý, netopýr dlouhouchý, sova pálená či kavka. Cílem projektu podpořeného z Norských fondů je napomoci poklidnému soužití a motivace veřejnosti k aktivní ochraně okřídlených obyvatel našich měst a obcí. Součástí projektu bude natočení série krátkých filmů, vytvoření populárně naučných publikací, příprava seminářů a workshopů pro širokou veřejnost i online kampaň.

▶ Dotace podporují recyklaci, aby odpady nekončily na skládkách

České odpadové hospodářství se dlouhodobě potýká s některými strukturálními problémy, které doposud bránily v rychlejší posilování principů oběhového hospodářství.

Foto: archiv SFZP ČR

V programovém období 2014–2020 získalo podporu:

60 projektů materiálového využívání a recyklace plastů za **0,35 mld. Kč.**

131 projektů třídících linek za **0,6 miliardy korun**

309 projektů materiálového zpracování odpadů **1,4 miliardy korun**

1 427 projektů odděleného sběru odpadů **3,2 miliardy korun**

941 projektů předcházení vzniku odpadů **1,8 miliardy korun**

Vedle toho šlo **1,5 miliardy korun** do energetického využívání odpadů a nakládání s nebezpečnými odpady.

V první řadě se jedná o dlouhodobě vysokou úroveň skládkování komunálních odpadů, která souvisí s dosavadním nefunkčním nastavením ekonomických nástrojů, které by měly skládkování znevýhodňovat.

Podle posledních dat bylo v Česku za rok 2020 skládkováno téměř 48% komunálních odpadů. V absolutních číslech to bylo přes 2,7 milionu tun. Tato úroveň se dle údajů Ministerstva životního prostředí za posledních šest let v podstatě nemění. To znamená, že každý rok se takto obrovské množství komunálních odpadů bez využití uloží na skládkách.

Zároveň je ovšem Česko konfrontováno s nutností dosáhnout ve velmi krátkém čase ambiciózních recyklačních cílů stanovených evropskou legislativou odpadového hospodářství. Jedná se zejména o cíl 55% recyklace komunálních odpadů v roce 2025 a 10% skládkování komunálních odpadů v roce 2035.

Abyste byl systém odpadového hospodářství připraven se změnit a byl schopen cílů dosáhnout, je předmětem řady kroků Ministerstva životního prostředí.

Velká změna v zákonech

Z uvedených důvodů připravilo Ministerstvo životního prostředí nejzásadnější legislativní změny v oblasti odpadového hospodářství za posledních dvacet let. Soubor čtyř zákonů, které tvoří novou legislativu odpadů, výrobků

s ukončenou životností a obalů, byl finálně odsouhlasen a je účinný od 1. ledna 2021. Jedná se o klíčový posun k oběhovému hospodářství.

V zákoně o odpadech je na prvním místě zákaz skládkování v roce 2030, navyšování skládkovacích poplatků do roku 2029, jasné recyklační cíle pro komunální odpady, třídící cíle pro obce, třídící sleva pro obce a řešení mnoha otázek z praxe. V novele zákona o obalech pak jde o zprůsnění požadavků na autorizované obalové společnosti a jsou v ní vyšší cíle recyklace obalových materiálů.

Nový zákon o odpadech přináší jasnou podporu hierarchie nakládání s odpady a recyklace všech odpadů. Dále zavádí funkční ekonomické nástroje ohledně omezování skládkování. To je totiž nejen nevhodné z hlediska životního prostředí a nepřináší to pracovní místa, ale jedná se rovněž o neefektivní plýtvání surovinami.

Česká republika má tedy po dlouhé době schválenou moderní komplexní legislativu pro odpady, obaly a výrobky s ukončenou životností. Podařilo se přijmout novou legislativu odpadového hospodářství, na které bylo dosaženo širokého konsensu. Ta je pro všechny zúčastněné strany náročná na splnění. Požadavky jsou ovšem nastaveny realisticky a tak, aby motivovaly všechny články odpadového řetězce od občanů přes obce a firmy až po odpadové společnosti k tomu, aby upravili své fungování.

Strategie pro oběhové a odpadové hospodářství

Posilování oběhového hospodářství je prioritou České republiky. Nezbytnost prosazení principů oběhového hospodářství reflektuje i vypracování Strategického rámce oběhového hospodářství České republiky 2040 (zkráceně Cirkulární Česko).

Cirkulární Česko navrhuje vizi a cíle a předkládá konkrétní opatření, která mají pomoci s posilováním oběhového hospodářství. Může posílit konkurenceschopnost a technologickou vyspělost hospodářství a zvýšit bezpečnost dodávek surovin a odolnost vůči vnějším šokům, ale i vytvořit nová pracovní místa.

Strategický rámec stanovuje deset prioritních oblastí: produkty a design; průmysl, suroviny, stavebnictví, energetika; bioekonomika a potravinářství; spotřeba a spotřebitelé; odpadové hospodářství; voda; výzkum, vývoj a inovace; vzdělávání a znalosti; ekonomické nástroje; cirkulární města a infrastruktura. Identifikované oblasti jsou klíčové pro rozvoj cirkulární ekonomiky u nás. K těmto oblastem jsou stanovena preferovaná opatření a nástroje.

Připravuje se také aktualizace Plánu odpadového hospodářství ČR, který představuje základní strategický dokument pro odpadové hospodářství.

Dotace

Hlavním zdrojem financí na podporu recyklace odpadů je dlouhodobě Operační program Životní prostředí (OPŽP). Celkově bylo do oblasti odpadového hospodářství na projekty recyklace v letech 2014–2020 investováno téměř 7 miliard korun. Je tedy zřejmé, že odpadové hospodářství je prioritou ministerstva a recyklační kapacity se navyšují.

V současnosti probíhají přípravy nového programového období OPŽP, ve kterém bude podporováno vysoce účinné třídění a kvalitní recyklace odpadů. Rovněž budou bonifikováni žadatelé, kteří budou využívat výrobky s obsahem recyklátu, čímž se podpoří poptávka po něm.

Pro vybrané projekty odpadového hospodářství bude možné využít i další programy, kterými jsou Modernizační fond, Národní plán obnovy a Operační program Spravedlivá transformace.

Ekomodulace

Ekomodulace je nový ekonomický nástroj „vložený do rukou“ autorizovaným obalovým společností, jehož cílem je snížit negativní dopady obalů na životní prostředí. Ekomodulace přispěje k omezení obtížně recyklovatelných obalů. Jejich výrobci budou již v letošním roce hradit významně vyšší poplatky, tak aby se zaměřili na lepší recyklovatelnost obalových odpadů, tedy na ekodesign obalu.

Cílem je, aby obtížně recyklovatelné obaly byly zatíženy vyšším příspěvkem než environmentálně šetrnější řešení. Ekomodulace je již od letošního roku realizována v oblasti plastových obalů.

Ing. Bc. Jan Maršák, Ph.D.
odbor odpadů MŽP

Kdo použije ve výběrovém řízení recyklované produkty, bude mít výhodu

Státní fond životního prostředí ČR dlouhodobě podporuje rozvoj odpadového hospodářství, přispívající k vyšší poptávce po produktech z recyklovaných materiálů a zároveň k využití plastového odpadu vznikajícího v Česku.

Lepší a důslednější recyklace získá podporu ve výzvách OPŽP 2021–2027 a recyklované produkty budou mít výhodu v tzv. zelených výběrových řízeních. Do výzvu podporovaných odpadových toků, z nichž vzniknou recykláty, by byly v první fázi zahrnuty zpracovatelské, komerční i komunální odpadové plastové toky, tzv. pre-consumer i post-consumer plasty. Podíl recyklátu v procentech ve vybraném recyklovaném výrobku se pak bude měnit dle typu výrobku před vyhlášením příslušné výzvy.

České výrobní společnosti deklarují připravenost nebo již existenci certifikace výroby na různé procentuální podíly recyklátů ve výrobních vyšší než 70%. Je důležité znát historii odpadu nebo druhotné suroviny, ze kterého je výrobek, a co tvoří hlavní polymerní složku odpadu. Odběratel recyklátu pak může při výrobě důvěřovat kvalitě výrobku, a to díky certifikovaným postupům. Výrobce recyklovaného výrobku nebo dodavatel takového výrobku musí navíc vydat tzv. vlastní environmentální tvrzení.

Zaměření výzev OPŽP 2021–2027 na recyklované plastové výrobky bude v první fázi operačního období využitelné zejména v oblastech výstavby a modernizace sběrných dvorů, shromažďovacích a sběrných míst nebo pořízování konkrétních výrobků a může zahrnovat:

- zahradní plastové kompostéry o různých objemech,
- kontejnery na tříděný sběr odpadů a obalů v různých objemech,
- zatravnovací dlaždice nebo zasakovací plastovou dlažbu,
- rošty dešťových vpustí nebo kanalizační poklopy,
- kabelové žlaby,
- plotové základy nebo ploty. ●

V programovém období 2007–2013 získalo podporu:

Více než **4 tisíce** projektů za bezmála **20 miliard korun**.

Celkem bylo podpořeno na **100** projektů materiálového využívání a recyklace plastů za **0,5 miliardy korun**.

PŘÍKLADY PODPOŘENÝCH PROJEKTŮ OPŽP 2007–2014

Pořízení technologie na recyklaci plastů v Mírové pod Kozákovem

náklady 44 373 910 / dotace 19 017 390

- Zakoupení a zprovoznění recyklační linky na výrobu regranulátů z polyetylenu LDPE a LLDPE, resp. HDPE umožnilo rozšířit stávající výrobu o výrobu finálních výrobků, tj. folií, návinů, sáčků a pytlů z druhotné suroviny.

Pořízení technologie na recyklaci plastů v Líbeznících u Prahy

náklady 40 503 859 / dotace 17 358 797

- Instalovaná linka zpracovává plastové výrobky z odpadního plastu.

Rozšíření úpravárenské linky pro vytríděné plastové odpady Lázně Bohdaneč.

náklady 41 003 566 / dotace 15 746 428

- Úpravárenská linka zpracovává vytríděné plastové frakce z komunálního separovaného sběru, které jsou dodávány z celé České republiky. Výstupem z linky je aglomerát a mletina, které jsou základní složky výrobních směsí ze kterých se vyrábějí konečné výrobky jako jsou zatravnovací dílce, kabelové žlaby, prvky protihlukových stěn, kůly, prkna, palubky, plotové dílce a další.

PŘÍKLADY PODPOŘENÝCH PROJEKTŮ OPŽP 2014–2021

Dotřídovací linka Brno

náklady: 294 138 332 Kč / dotace: 50 800 512 Kč

- Jeden z největších projektů na třídění odpadů. Předmětem projektu je vybudování automatické dotřídovací linky ke zpracování plastu a papíru, která zajistí výstupní suroviny pro další materiálové či energetické využití. Celkové navýšení kapacity tříděného odpadu činí 15 000 t/rok. Žadatelem o dotaci je společnost SAKO Brno.

Dotřídovací linka druhotných surovin Vratimov

náklady: 53 283 772 Kč / dotace: 10 972 794 Kč

- Ve Vratimově vyrostla dotřídovací linka na druhotné suroviny, především na papír a plasty. Linka navázala na stávající třídící linku, kapacita se navýšila o 10 000 tun zpracovaného odpadu ročně ve spádové oblasti Moravskoslezského kraje.

Dotřídovací linky Přerov

náklady: 11 275 990 Kč / dotace: 2 809 923 Kč

- V Přerově se o 405 tun odpadů zvýšila kapacita dotřídovací linky na separovaný odpad – papír, plasty, tetrapak a kovy. Rovněž byl pořízen lis na separovaný odpad.

Materiálové využití odpadů ve společnosti DGS plast, s. r. o.

náklady 55 321 200 / dotace 16 002 000

- Plně automatizované extruzní linky umožňují 100% materiálové využití zpracovávaného plastového odpadu. Projekt bude realizován v areálu společnosti DGS plast v Loučce.

Regranulační linka na recyklaci plastového odpadu MH Odpady s.r.o.

náklady 55 321 200 / dotace 16 002 000

- Regranulační linka je určena k mechanickému zpracování technologických – výrobních materiálů (plastů), plastových odpadů a plastových obalů. Odpady a materiály jsou zpracovány na regranulát, který je surovinou pro další plastikářskou výrobu.

NOVÉ OBDOBÍ OPERAČNÍHO PROGRAMU ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ PŘINESE 61 MILIARD KORUN

Foto: archiv SFŽP ČR

Projekt **SNÍŽENÍ ENERGETICKÉ NÁROČNOSTI BUDOVY MĚSTSKÉHO ÚŘADU MŠENO**

byl spolufinancován Evropskou unií v rámci Operačního programu Životní prostředí v minulém programovém období.

CO JE ZDROJEM PROSTŘEDKŮ

Program bude financován z fondů EU – Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR) a Fondu soudržnosti (FS). Pravidla pro financování vycházejí z tzv. obecného nařízení a z nařízení pro EFRR a FS. Ke schválení obecného nařízení došlo dne 24. června 2021. Protože pravidla jsou upravena v evropských nařízeních, není nutné přijímat zvláštní národní legislativu. Na rozdíl od programů financovaných z výnosů z emisních povolenek, jako je Nová zelená úsporám nebo Modernizační fond, kde je národní legislativa nezbytná, jsou pravidla na evropské úrovni upravena pouze směrnici.

Nové programové období Operačního programu Životní prostředí 2021–2027 (OPŽP) přinese České republice na zkvalitňování životního prostředí z evropských fondů zhruba 61 miliard korun.

Vláda počátkem října schválila programový dokument, avšak nadále pokračuje vyjednávání s Evropskou komisí.

Zhruba 61 miliard z evropských fondů tentokrát v OPŽP zamíří na snižování všech forem znečištění a aktuální problémy, jakými je snižování emisí skleníkových plynů, přizpůsobení se změně klimatu, prevence rizika katastrof a odolnost vůči nim, čištění odpadních vod, dostupná pitná voda a udržitelné hospodaření s ní, podpora energie z obnovitelných zdrojů, přechod k cirkulární ekonomice účinně využívající zdroje, posilování ochrany přírody, modernizace environmentálních center a zachování biologické rozmanitosti i zelené infrastruktury v městských oblastech.

V současné době se program intenzivně doladuje, dojednávají se detaily s Evropskou unií a čeká se na definitivní schválení programu na evropské úrovni. První dotační výzvy by měly být vypsány na jaře příštího roku. Příprave nového operačního programu předcházely více než dva roky diskuzí na různých platformách, kdy se vypořádávaly jednotlivé připomínky. Na zasedání

Monitorovacího výboru OPŽP 2021–2027 byly představeny návrhy potřebných dokumentů včetně pro příjemce nejdůležitějších Pravidel pro žadatele a příjemce podpory. Tyto dokumenty budou nadále dopracovány, nicméně již nyní poskytují budoucím ža-

DOKUMENTY NA WEBU

Na webové stránce www.opzp.cz najdete všechny doposud zveřejněné návrhy dokumentů. Je tak možné si projít Programový dokument OPŽP 2021–2027, Pravidla pro žadatele a příjemce podpory v Operačním programu Životní prostředí 2021–2027, hodnotící kritéria pro všechny specifické cíle nebo si prohlédnout prezentaci z 0. zasedání Monitorovacího výboru OPŽP 2021–2027. Dokumenty jsou zveřejněny v pracovní verzi. Indikativní harmonogram výzev bude zveřejněn v blízké době.

datelům cenné vodítko. „*Jakmile bude program Evropskou komisí schválen, jsme připraveni prakticky okamžitě vyhlásit první výzvy a začít přijímat projekty,*“ uvedl ministr životního prostředí Richard Brabec. Ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdman, jehož úřad bude stejně jako v předešlých letech nové programové období operačního programu administrovat, doplňuje: „*Zveřejnili jsme v pracovní verzi hodnotící kritéria a základní pravidla pro žadatele a na webu brzy zveřejníme také indikativní harmonogram výzev, aby zájemci mohli maximálně využít čas do spuštění ostrých výzev a své projekty si nachystali.*“

Zjednodušení pro žadatele

V novém programovém období budou mít žadatelé méně práce s administrativou. Zredukovány budou povinné přílohy žádosti o podporu, sloučí se kontrola formálních náležitostí a přijatelnosti, zjednoduší se ekonomické hodnocení. Mezi hlavní změny v Pravidlech pro žadatele a příjemce podpory patří zjednodušené metody vykazování, podpora komplexních projektů, zelené zadávání a další. ●

SPECIFICKÉ CÍLE OPŽP 2021–2027

Oproti předchozímu programovému období se nové OPŽP dělí do šesti věcných specifických cílů.

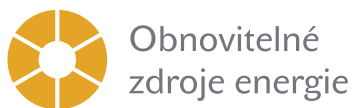
Energetické úspory

Specifický cíl 1.1

Podpora energetické účinnosti a snižování emisí skleníkových plynů

Tento cíl navazuje na předchozí úspěšné snižování energetické náročnosti veřejných budov, aktivity zůstávají stejné, jedná se například o zateplení fasád, výměnu oken, využívání odpadního tepla a mnoho dalších aktivit, které vedou ke snížení spotřeby energií. Důraz bude kladen na komplexní projekty, žadatel tak může získat podporu na vylepšení vnitřního prostředí, například na osvětlení, akustiku, využívání dešťové vody a další.

Nadále se také očekává, že se bude pokračovat v podpoře efektivní výstavby nových veřejných budov.

Obnovitelné zdroje energie

Specifický cíl 1.2

Podpora energie z obnovitelných zdrojů v souladu se směrnicí EU 2018/2001, včetně kritérií udržitelnosti stanovených v této směrnici

V tomto cíli bude kladen důraz na využívání obnovitelných zdrojů energie pro vytápění, chlazení nebo přípravu teplé vody. Typicky jde o přechod z fosilních paliv nebo elektřiny na tepelné čerpadlo, využívání biomasy nebo kombinovanou výrobu energie, dále sem patří solární-termičké systémy a fotovoltaika. Podpora se bude vztahovat i na rekonstrukce či výměnu stávajících obnovitelných zdrojů. Podpora by měla směřovat do veřejné infrastruktury, například do kompostáren, čistíren odpadních vod a dalších podobných technologií s kontinuální spotřebou energie.

Součástí tohoto cíle jsou rovněž kotlíkové dotace pro nízkopříjmové domácnosti.

Adaptace na změnu klimatu

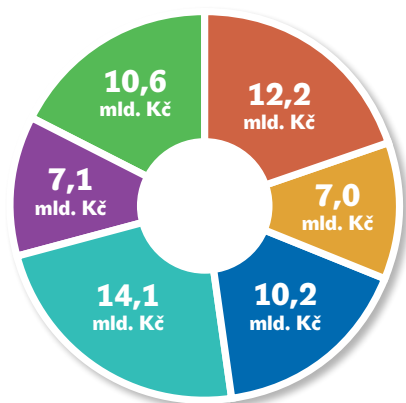
Specifický cíl 1.3

Podpora přizpůsobení se změně klimatu, prevence rizika katastrof a odolnosti vůči nim s přihlédnutím k ekosystémovým přístupům

Do tohoto cíle budou patřit projekty realizované v zastavěném území i ve volné krajině. Platí, že podpora půjde do základních tematických celků, jako jsou zakládání a obnova přírodě blízkých vodních prvků a vegetačních prvků ve volné krajině i sídlech, posílení stability lesních porostů, protipovodňová opatření včetně preventivních, hospodaření se srážkovou vodou, stabilizace svahových nestabilit a skalních říčních, tvorba koncepčních a plánovacích dokumentů a v neposlední řadě také zvyšování povědomí o klimatické změně.

Novinkou budou investice do modernizace vzdělávacích environmentálních center.

LEPŠÍ ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ PODPOŘÍ 61 MILIARD

Podpora opatření v oblasti energetické účinnosti a snižování emisí skleníkových plynů

Podpora energie z obnovitelných zdrojů v souladu se směrnicí EU 2018/2001, včetně kritérií udržitelnosti stanovených v uvedené směrnici

Podpora přizpůsobení se změně klimatu, prevence rizika katastrof a odolnosti vůči nim s přihlédnutím k ekosystémovým přístupům

Podpora přístupu k vodě a udržitelného hospodaření s vodou

Podpora přechodu na oběhové hospodářství účinně využívající zdroje

Posilování ochrany a zachování přírody, biologické rozmanitosti a zelené infrastruktury, a to i v městských oblastech, a snižování všech forem znečištění

Výše jednotlivých alokací jsou pouze orientační, částky platí pro kurz 26 Kč za 1 €.

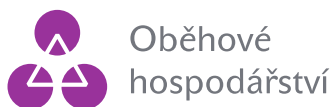

Vodovody a kanalizace

Specifický cíl 1.4

Podpora přístupu k vodě a udržitelného hospodaření s vodou

Operační program Životní prostředí bude pokračovat v podpoře vodohospodářské infrastruktury. Využijí ji hlavně obce, které potřebují vybudovat veřejné vodovody, úpravny vod, kanalizace, čistírny odpadních vod a další druhy související infrastruktury.

Oběhové hospodářství

Specifický cíl 1.5

Podpora přechodu na oběhové hospodářství účinně využívající zdroje

Tento cíl řeší nakládání s odpady, přechod na principy oběhového hospodářství a zlepšení nakládání s odpady. S podporou mohou počítat potravinové banky, re-use centra, podporovány budou kompostéry, sběrné dvory a mnohá další opatření. Součástí bude i prevence vzniku odpadů z jednorázového nádobí a obalů.

Příroda a znečištění

Specifický cíl 1.6

Posilování ochrany a zachování přírody, biologické rozmanitosti a zelené infrastruktury, a to i v městských oblastech, a snižování všech forem znečištění

V tomto cíli se protínají opatření na péči o chráněná území, přírodní stanoviště a vzácné druhy společně se zvyšováním kvality ovzduší a snížením počtu kontaminovaných lokalit. Podpora těchto oblastí se podstatně neliší od podpory poskytované v předchozím programovém období OPŽP.

V Chorušovicích na Mělnicku se lidé mohou projít k nové vodní ploše. Kromě estetické funkce pomáhá retenční mokřad zadržovat dešťovou vodu v krajině.

CHORUŠICE OBNOVILY MALEBNÝ PŘÍRODNÍ KOUT S VODNÍ PLOCHOU

Foto: archiv SFŽP ČR

Do místa se voda vrátila po desítkách let. Mokřadní tůň nahradila původní rybník. „V místě tůně se nacházel nejstarší a největší rybník ‚nebesák‘, bohužel byl více než třicet let bez vody. Chtěli jsme obnovit vodní plochu, dalším důvodem byla možnost využití dešťové vody, mimo jiné na zálivky výsadeb historických cest dotovaných z Operačního programu Životní prostředí,“ popisuje důvody investice starosta Chorušic Martin Bauer. Dodává, že obec se nachází v pásmu ochrany vod, kde je spodní voda osmdesát metrů pod povrchem a nejbližší vodní tok osmnáct kilometrů daleko. „Zachycení dešťových vod pro další využití hrálo v naší oblasti historicky významnou roli,“ vysvětluje.

Obec připravila projekt a získala dotaci z Operačního programu Životní prostředí. Výsledek si starosta pochvaluje. „Již při přípravě jsme věděli, že zarostlé a nepronikatelné změní

náletových dřevin chceme vrátit nejen historickou důstojnost kdysi malebného koutu Chorušic, ale i kouzlo pohledu na vodní plochu lemovanou pískovcovými skálami a že chceme vytvořit místo pro relaxaci i odpočinek obyvatel. Vše se díky skvělým projektantům Kršňákovi a Teplému povedlo dokonale. Bonusem je možnost využití zachycené dešťové vody. Projekt skvěle

zapadá do kontextu obnovy krajiny v obci Chorušice,“ pochvaluje si starosta.

Pochvaluje si i spolupráci s dalšími subjekty, díky které sbírá nová mokřadní tůň chválu od odborné i laické veřejnosti. „Důkazem je i mimořádná podpora místního pracoviště Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, které si velmi vážíme.

„Chtěli jsme obnovit vodní plochu, dalším důvodem byla možnost využití dešťové vody, mimo jiné na zálivky výsadeb historických cest dotovaných z Operačního programu Životní prostředí,“ popisuje důvody investice starosta Chorušic.

CO JSOU TO „NEBESÁKY“?

Nebesáky neboli nebeské rybníky jsou malé nádrže s nevelkým povodím a bez povrchového přítoku, které jsou plněny jen srážkami, tedy vodou z nebes. V Chorušicích se „nebeský“ název pojí ještě k jiné zajímavosti. Díky specifickým kalům v rybnících se v nich odráží barva oblohy, tedy nebesa. Vzhledem k lokálním geologickým poměrům hrály v minulosti tyto vodní nádrže důležitou úlohu při zásobování obce užitkovou vodou.

Od roku 2021 je lokalita obnovené tůně součástí naučné stezky Chorušická zákoutí, realizované Ekocentrem Koniklec ve spolupráci s mateřskou školou Chorušice, což je opět doklad výborně odvedené práce,“ je spokojený Martin Bauer.

V obci plánují další projekty, u kterých budou usilovat o dotaci. „Přes množství již realizovaných projektů a s tím související nutnost údržby chceme například obnovit historickou tůň Malena v Chorušicích, která byla od poloviny devatenáctého století předmětem výzkumu bezobratlých živočichů s publikací v odborné literatuře. Dále jsou to výsadby biokoridorů a zejména realizace protierozních opatření k omezení následků přívalových povodní, komplexní péče o lesní porosty těžce zkoušené nejen kůrovcovou kalamitou, ale v našem regionu i houbovými chorobami jasanů, obnova povrchových studánek jako dříve jediného zdroje pitné vody v regionu nebo nutné rekonstrukce návesních rybníků „nebesáky“. A co trápí obyvatele našeho regionu nejvíce, je zajištění dostupné likvidace odpadních vod, v čemž vrcholně doplácíme na skutečnost existence ochranného pásma vodních zdrojů KSKM a mimo jiné i fakt, že ani část poplatků vybraných za čerpání podzemních vod není využita na obnovu krajiny v tomto pásmu,“ vypočítává starosta chystané projekty. ●

O OBCI

Obec Chorušice leží 18 kilometrů severovýchodně od okresního města Mělník na předělu roviny Polabí a zvlněné krajiny Dolnojiizerské tabule, přecházející do členité krajiny Kokořínska. Chorušice se poprvé připomínají okolo roku 1228 jako součást kláštera benediktýnek u sv. Jiří v Praze. První písemná zpráva o Chorušicích je obsažena v listině abatyše Anežky, v této době byl u dvora postaven dřevěný kostelík, přestavěný na počátku patnáctého století. Po třicetileté válce se začíná šířit pověst o zázračných účincích obrazu Matky Boží na hlavním oltáři, přichází stále více poutníků věřících v jeho zázračné účinky. V osmnáctém století již kostel nestačil kapacitou, a tak dala kněžna Antonie Černínová vybudovat nový, větší. Vzhledem k úrodným půdám se v minulosti obyvatelé zaměstnávali především polním hospodářstvím, chovem dobytka a drobnými řemesly. V současnosti je obec Chorušice tvořena čtyřmi částmi: Chorušice, Chorušky, Velký Újezd a Zahájí.

Zdroj: www.chorusice.cz

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFŽP ČR

► Vojenské lesy a statky ČR (VLS) zahájily stavbu Domu přírody Brd, který vyroste v areálu loveckého záměčku Tři trubky nad Strašicemi.

VOJENSKÉ LESY ZAHÁJILY STAVBU DOMU PŘÍRODY V BRDECH

Zdroj: Vojenské lesy a statky ČR

Zdroj: Vojenské lesy a statky ČR

Práce na návštěvnickém centru nejmladší chráněné krajinné oblasti v Česku, v němž turisté po dokončení najdou rozsáhlou expozici o středočeských horách, jejich historii, legendách, ale i slavných obyvatelích, o Brdech civilních i vojenských, odstartovali poklepáním základního kamene společně s ředitelem VLS Petrem Králem ministr životního prostředí Richard Brabec, náměstkem ministra obrany Lukáš Klučka a zástupci místní samosprávy.

Dům přírody v areálu ikonické historické stavby na soutoku říčky Klabava a Třítrubeckého potoka v chráněné krajinné oblasti Brdy postaví hospodářský správce této lokality Vojenské lesy a statky ČR. Celkové způsobilé výdaje projektu jsou 68 milionů korun, 85 % procent by měla pokrýt dotace z Operačního programu Životní prostředí.

„Resort obrany tím plní slib, který dal v roce 2016, kdy byl zrušen vojenský újezd Brdy a lokalita se otevřela veřejnosti,“ připomněl ministr obrany Lubomír Metnar, jehož resort je zakladatelem Vojenských lesů a statků.

Expozice bude umístěna v exteriéru areálu loveckého záměčku Tři trubky u Strašic, zejména v jeho hospodářských budovách, samotné hlavní historické budově záměčku, kde pobývali prezidenty Masaryk nebo Beneš, se však vyhne.

„Spravovat celkem 24 chráněných krajinných oblastí znamená pro naši rezortní organizaci Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR věnovat se také osvětě,

bez níž by ochranu přírody nešlo úspěšně realizovat. Domy přírody jsou jedinečnou formou komunikace s veřejností a stávají se přirozenou vstupní branou do jednotlivých chráněných území. Dům přírody Brd bude v pořadí již čtrnáctý a s ohledem na atraktivitu této lokality věřím, že si jej po výstavbě zhruba za dva roky návštěvníci oblíbí a budou se vracet za jeho výstavami, interaktivní expozicí, do multifunkčního sálu nebo skanzenu,“ uvedl ministr životního prostředí Richard Brabec.

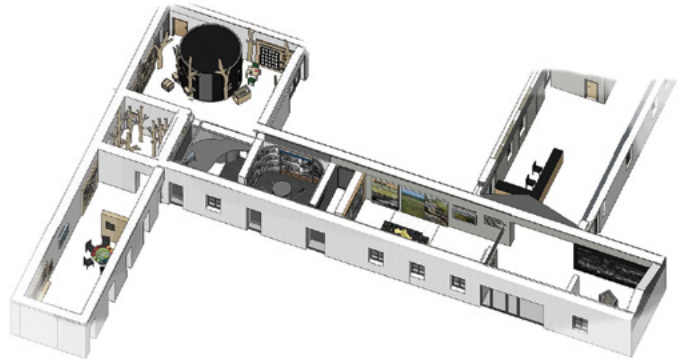
Dům přírody bude po dokončení nabízet prostory pro expoziční, vzdělávací a volnočasové aktivity. Obnovena bude také bývalá vodní elektrárna v expoziční funkci a po okolí bude umístěn mobiliář pro venkovní aktivity především pro děti. Okolím povedou nové pěší cesty.

„Brdy zde budou od počátku prezentovány jako tajemný, drsný a krásný ostrov přírody uprostřed jinak civilizáčním ruchem intenzivně přetvořené kulturní krajiny středních Čech a Plzeňska. Pokud nenastanou neočekávané komplikace, počítáme s tím, že by Dům přírody Brdy měl otevřít brány proním návštěvníkům v roce 2023,“ dodal ředitel VLS Petr Král.

Ředitel Král s ministrem Brabcem, náměstkem ministra obrany Lukášem Klučkou, náměstkem hejtmanky Plzeňského kraje Pavlem Karpíškem a starostou Strašic Jiřím Hahnerem vysadili v rámci zahájení stavby u příjezdové cesty k Třem trubkám také alej stromů. ●

Dům přírody bude po dokončení nabízet prostory pro expoziční, vzdělávací a volnočasové aktivity. Obnovena bude také bývalá vodní elektrárna...

Zdroj: Vojenské lesy a statky ČR

STAVBU SLAVNOSTNĚ ZAHÁJIL

poklepání na symbolický základní kámen. Dřevěný srub skrývá malou vodní elektrárnu. Na ostatních obrázcích jsou počítačové vizualizace, jak bude dům a jeho interiér vypadat.

Zdroj: Vojenské lesy a statky ČR

Foto: Vojenské lesy a statky ČR

Zdroj: Vojenské lesy a statky ČR

Zdroj: Vojenské lesy a statky ČR

V SOUTĚŽI ADAPTERRA AWARDS 2021 ZABODOVAL LES BEZ PASEK, 200 KILOMETRŮ ALEJÍ POD BLANÍKEM I ZELENÝ DOMOV PRO SENIORY

Nadace Partnerství ocenila nejlepší projekty reagující na problémy spojené se změnou klimatu. Do 3. ročníku soutěže se hlásila více než stovka realizací z celé republiky.

Cenu si odvezlo osm projektů, z toho i jeden přeshraniční v Rakousku. Mezi vítězi najdeme příklady šetrného hospodaření v lesích i na zemědělské půdě, zelené bydlení pro seniory, ekocentrum s unikátní biosolární střechou či dlouhodobý projekt výsadby.

Česká republika se má čím chlubit. Přibývá projektů, které se snaží v souvislosti s klimatickou změnou přizpůsobit novým podmínkám, a soutěž Adapterra Awards každoročně oceňuje ty nejinspiračnější z nich. „Letos jsme kromě kategorií Volná krajina, Zastavěná území, Pracovní prostředí a Náš domov udělili také Cenu sympatie vítězi internetovému hlasování, Cenu Prahy a ocenění dvěma projektům v česko-rakouském přehraničí,“ říká koordinátorka soutěže Andrea Křivánková z Nadace Partnerství.

Vítězem v kategorii Volná krajina se stalo nepasečné hospodaření v lesích u Klokočné. Stromy se zde již více než 30 let nekácí plošně, ale těží se jednotlivě pilou. Lesní porost má několik výškových pater a nedochází zde

ke vzniku holin, které se nadměrně přehřívají a vysušují. Navíc je odolnější vůči nepříznivým vlivům i kůrovci.

První příčku v kategorii Zastavěná území obsadilo ekocentrum Na Pasece ve Zlíně. Součástí ekocentra je slaměný dům s biosolární střechou, která kombinuje výhody zelené střechy a fotovoltaiky. Panely částečně zastiňují zelenou střechu a brání jejímu vysušování, rostliny zase pomáhají udržovat teplotu panelu ideální pro výrobu solární energie.

Ocenění v kategorii Pracovní prostředí získal nový Pavilon tropického zemědělství v kampusu České zemědělské univerzity využívající tepelná čerpadla, zelenou střechu a fasádu, fotovoltaické panely i dešťovou vodu ke splachování toalet.

Na komfort svých klientů myslí také Domov Podhradí, vítěz kategorie Náš domov. Zelené střechy, zastíněné verandy, zahrada se sadem a loukou, řízené větrání a další řešení by měla zajistit, aby seniři lépe zvládli letní vlny veder.

Veřejnost svými 1 783 hlasy v internetovém hlasování rozhodla, že Cenu sympatie obdrží projekt 200 kilometrů alejí pod horou Blaník. V něm se díky soustavné výsadbě podařilo obnovit 313 alejí s celkovým množstvím asi 30 tisíc stromů.

Cenu Prahy předal náměstek primátora Petr Hlubuček zástupcům projektu šetrného zemědělství na pozemcích městské části Praha 12. „Mám radost, že hlavním městem Prahou zahájený trend ekologického hospodaření na vlastní zemědělské půdě využívají i městské části na svých pozemcích. Nedílnou součástí je i zde členění velkých ploch na menší bloky pomocí mezí, remízků a alejí stromů. V Praze 12 tak vznikl další inspirativní příklad pro obce, jak šetrně hospodařit, přispět k podpoře biodiverzity i adaptaci krajiny na změnu klimatu. Najdeme zde permakulturní sad, plochy pro pěstování zeleniny a bylinek, květnatou louku, biokoridor, meze, aleje i mokřad,“ komentuje Petr Hlubuček.

Soutěž probíhá pod záštitou ministra životního prostředí Richarda Brabce a předsedy Senátu Parlamentu ČR Miloše Vystrčila, a za podpory státních a soukromých subjektů, mezi nimi je i Státní fond životního prostředí ČR. Podrobnosti o všech oceněných adaptačních opatřeních jsou dostupné na www.adapterraawards.cz. ●

VÍTĚZOVÉ V JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍCH

1. VOLNÁ KRAJINA: Nepasečné hospodaření v lesích u Klokočné

Dřevo se v lesích těží výběrově, nikde nevznikají žádné holiny a paseky a lesní porost mají dvě až tři etáže neboli vertikální vrstvy. Nedochází k žádnému plošnému kácení a výsadbě monokultur, zalesňování probíhá přirozenou obnovou. Čtyři sta hektarů lesa v Klokočné u Říčan u Prahy má za sebou už tři desetiletí tohoto hospodaření. A ukazuje se, že nepasečný způsob péče o les je vhodnějším řešením nejen z hlediska zdraví lesa, ale i z hlediska produkčních schopností porostů, a tak i z hlediska ekonomických ukazatelů.

2. ZASTAVĚNÁ ÚZEMÍ: Ekocentrum Na Pasece Veliková

Na začátku byla radost dětí z pobytu v lese. Když se naskytl vhodný stavební pozemek ve Zlíně, rozhodl se rodič Tomáš Černý investovat do realizace stavby, která by sloužila k ekologické výchově i jako zázemí místní lesní školky. Přesně to tu totiž chybělo. Na konci je stavba slaměného domu z lokálních materiálů se zelenou střechou. Na projektu pracovali místní řemeslníci. Prostory slouží komunitnímu setkávání, ekologickým výukovým programům pro školky a kuchyň bude nabízet stravování nejen alternativním školkám a školám, ale i veřejnosti.

3. PRACOVNÍ PROSTŘEDÍ: Pavilon tropického zemědělství

Kampus České zemědělské univerzity v Praze se rozrostl o nový pavilon tropického zemědělství. Moderní prostory, technologie a zázemí slouží zejména studentům a zaměstnancům Fakulty tropického zemědělství, ale i lidem z ostatních pracovišť univerzity. Projekt vznikl s ohledem na environmentální výzvy tak, aby byl provoz budovy do budoucna udržitelný z hlediska nákladů na provoz i negativního vlivu lidských aktivit na přírodu. Fakulta využila tepelná čerpadla, retenční nádrže na dešťovou vodu, fotovoltaické panely či zelenou střechu. Současně je vše navrženo s ohledem na potřeby výuky a výzkumu.

1

2

Foto: Vojtěch Herout

3

Foto: Vojtěch Herout

4

Foto: Vojtěch Herout

5

Foto: Vojtěch Herout

6

Foto: Vojtěch Herout

7

4. NÁŠ DOMOV: Domov Podhradí

Na začátku byla zanedbaná pláň na okraji Týnce nad Labem a manželský pár s neobvyklým nápadem – investovat své prostředky a čas do areálu ubytování pro seniory, který bude vystavěn v pasivním standardu s využitím přírodních a obnovitelných materiálů. Majitel firmy na stavbu dřevostavby a zdravotní sestra specializující se na péči o staré lidi začali společně proměňovat dvacet tisíc hektarů pozemku v areálu nazvaném Podhradí. Nyní zde stojí bytový dům pro komunitní bydlení seniorů, rozrůstá se i permakulturní zahrada se sadem ovocných stromů. Další části areálu se budou dostavovat postupně.

CENA SYMPATIE: 200 km alejí pod horou Blaník

Možná to bude znít trochu neuvěřitelně, ale do takhle soustavné výsadby alejí kolem cest se u nás od dob Marie Terezie nikdo nepustil. Kolem hory Blaník obnovili nadšenci, dobrovolníci a obce více než 200 kilometrů alejí. Bylo kvůli tomu potřeba vysadit 30 tisíc stromů: 189 alejí je ovocných, dalších 124 tvoří ostatní listnaté stromy. A výsadba stále pokračuje. Stromy v krajině totiž slouží přírodě i lidem.

5. CENA PRAHY: Šetrné hospodaření v Praze 12

Na zemědělských pozemcích městské části Praha 12 hospodařilo ještě nedávno velké agrodrůzstvo konvenčním způsobem. To způsobilo snížení biodiverzity v celé lokalitě, pokles obsahu humusu v půdě a její vysychání a podpořilo erozi deštěm i větrem. Městská část se rozhodla, že chce hospodařit jinak. Některé pozemky propachtovala k obhospodařování pachtýřům s novou podmínkou šetrného hospodaření, o ostatní se stará sama za účasti občanů. Vysazen byl komunitní permakulturní sad a bio-koridor, byly vysety louky, kolem cest rostou opět aleje. Součástí projektu byla i záchrana památného dubu a cenného mokřadu.

6. CENA ČESKÉHO PŘÍHRANIČÍ: Moravské Toskánsko – Demonstrační ekofarma Petra Marady

Šardicím se přezdívá Moravské Toskánsko. Menší lány orné půdy se střídají s lesy, sady, zatravněnými pruhy, mokřady a tůňemi s dalšími prvky na zadržení vody v krajině. Na proměně původně intenzivně obhospodařované krajiny bez vodních prvků pracuje soukromý zemědělec a vysokoškolský pedagog Petr Marada od roku 2007. Krajině se tehdy rozhodl vrátit strukturu, diverzitu a schopnost hospodařit s vodou. Vodítkem mu byly i staré mapy a kresby, které ukazovaly, kudy a jak voda v krajině dříve tekla. Postupným rozšiřováním takto obhospodařovaných pozemků vznikla vzorová ekofarma, inspirovaly se i okolní obce a svůj domov zde opět našlo mnoho druhů zvířat.

7. CENA RAKOUSKÉHO PŘÍHRANIČÍ: Nový kabátek pro řeku Naam

Revitalizované úseky na řece Naam mezi obcemi Perg a Mitterkirchen v Horním Rakousku vytvářejí lepší životní prostor pro vodní organismy a obyvatelům žijícím v okolí dopřávají možnost rekreace během horkých dnů. Stín, který poskytují vysázené stromy, se stará o zlepšení mikroklimatu a brzdí oteplování vodních toků. Rozšířený prostor průtoku toku řeky snižuje v případě vysoké vody riziko záplav.

Zrekonstruovaná výpravní budova v Hanušovicích slouží cestujícím

Správa železnic ukončila rozsáhlou rekonstrukci výpravní budovy ve stanici Hanušovice na Šumpersku. **Stavba probíhala od konce roku 2019 a její celkové investiční náklady dosáhly téměř 51 milionů korun.**

Výsledkem prací je rozšíření odbavovacích prostor a bezbariérové jsou nyní nejen toalety, ale také přístup do budovy. Objekt navíc získal novou střechu a zateplení. Výpravní budova v Hanušovicích byla zařazena do plánu investic především z důvodu poměrně vysokého počtu cestujících,

kteří touto frekventovanou přestupní stanicí denně projdou.

Zlepšení celkového stavu objektu bylo důležité i vzhledem k tomu, že v něm bylo v rámci předchozí investiční akce umístěno nové sdělovací zařízení. Zrekonstruovaná výpravní budova tedy slouží jak pro potřebu

by cestujících a dopravců, tak pro zabezpečení drážního provozu. Součástí prací bylo rozšíření odbavovací haly a zajištění přístupu do budovy i pro osoby se sníženou schopností pohybu a orientace. Ty mohou využít také bezbariérové toalety.

Celý objekt získal novou střechu, obnovou prošla fasáda, která dostala původní podobu z přelomu devatenáctého a dvacátého století. Nová jsou všechna okna a dveře. Stavbaři dále provedli úpravy zastřešení 1. nástupiště a okolního prostranství včetně gabionových stěn a zpevněných ploch. Město Hanušovice plánuje v návaznosti na rekonstrukci výpravní budovy revitalizaci přednádraží. Projekt s názvem Rekonstrukce výpravní budovy v žst. Hanušovice byl spolufinancován v rámci Operačního programu Životní prostředí. Národní financování zajistil Státní fond dopravní infrastruktury. Celkové investiční náklady dosáhly výše 50 969 854 Kč. ●

Vítězem 47. MFF Ekofilm je polský film **Velryba z Lorina**

Nebezpečné přetahování o přežití v až fantaskní krajině plné stop po lovu velryb, ale i naděje na záchranu téměř vyhynulého ptáka nebo naděje, kterou lidem dává semknutí se v ohrožující situaci.

To jsou témata soutěžních snímků, které na letošním 47. ročníku Ekofilmu získaly některé z ocenění.

Hlavní cenu ministra životního prostředí Richarda Brabce získal polský snímek *Velryba z Lorina* režiséra Macieje Cuskeho. Film bez zbytečných slov nabízí zamyšlení, kdo má ve střetu dvou mizejících světů právo zabít: lovící člověk, nebo lovená velryba?

„Na porotu i na mě udělal dokument o malé komunitě na severovýchodní Sibíři *Velryba z Lorina* opravdovým dojmem. Bez příkras ukazuje, jak a za jakou cenu je možné přežít na jednom z nejpustších míst světa. Ustát místní podmínky znamená splýnout s přírodou v její nejkrutější podobě. Právě to nás motivuje, abychom přemýšleli o našem společném místě pro život, adrese Země, a hledali způsoby, jak žít ve vzájemné symbióze,“ vysvětluje

své důvody pro udělení hlavní ceny ministru životního prostředí Richard Brabec.

„Film v pomalém tempu vtahuje diváka surovou kamerou do téměř surrealistické krajiny plné stop po staletích lovu velryb. Jediný způsob, jak přežít, je starodávná a stále nebezpečná konfrontace člověka a největšího savce na světě, velryby. Na malých členech a s holýma rukama a primitivními oštěpy tu režisér vypráví o zvláštní symbióze člověka s přírodou,“ hodnotí film nizozemský filmař a architekt Jord den Hollander, který zasedl v porotě Ekofilmu.

Silné emoce vyvolala *Velryba z Lorina* i u porotkyně Veroniky Khek Kubařové.

„K tomuto filmu jsem si po skončení napsala, že konec by tak hustý, že jsem to nedala. Byl to jediný dokument, který jsem téměř nedokoukala. Abych to zvládla, dala jsem si prsty před oči, jako když jsem se v dětství něčeho na obrazovce bála. Navíc jsem téměř neviděla přes slzy. V realitě místních zachraňují velryby život a živobytí, naproti tomu jsou to velryby, které o život a celou svou doslova obrovskou nádheru přicházejí, aby se staly potravou. Vtáhla mě i forma dokumentu, kdy místo u dokumentů obvyklého komentáře k divákovi promlouvají už jen záběry a skutečné, neinscenované situace,“ popisuje porotkyně.

Cenu prezidenta festivalu Ladislava Mika si odváží slovenský dokument *Zlatá země* režiséra Dominika Jursy. „Považuji za důležité ukazovat, že stav životního prostředí na konkrétních místech mají ve svých rukou hlavně lidé, kteří tam bydlí. Lidé na východním Slovensku se spojili a díky vzájemné spolupráci se jim podařilo uchránit krásný kus země před velmi nešetrnou těžbou zlata. Dokázali se postarat o ten malý kousek světa, za který cítí zodpovědnost, a ukázali tak cestu nám všem,“ světuje se s motivacemi pro udělení ceny prezident festivalu Ladislav Miko. ●

AKTUÁLNÍ VÝZVY NÁRODNÍHO PROGRAMU ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

<p>Zdroje vody Ukončení příjmu žádostí: 31. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 450 milionů korun</p>	<p>Výzva č. 9/2021 pokračuje v podpoře realizace nových nebo regenerace/intenzifikace stávajících zdrojů vody pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou. Dotaci je možné získat i na realizaci nových nebo zkapacitnění stávajících přivaděčů pitné vody, včetně instalace nezbytné technologie a napojení na stávající vodovod, či na vytvoření nového veřejně přístupného odběrného místa pitné vody tam, kde není vodovod realizován. Žadatelé mohou být obce, dobrovolné svazky obcí, obchodní společnosti či zájmová sdružení právnických osob ovládaná z více než 50 % obcemi a městy nebo jinými veřejnoprávními subjekty.</p>
<p>Výkup pozemků ve zvláště chráněných územích Ukončení příjmu žádostí: 31. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 95 500 000 korun</p>	<p>Výzva č. 8/2021 navazuje na předchozí podobné výzvy a umožňuje zlepšení podmínek pro praktickou péči o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a podporu biodiverzity v nich. Státní vlastnictví pozemků umožní správám národních parků a Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR realizaci vhodného managementu dle schválených plánů péče nebo zásad péče. Oprávněnými žadateli jsou správy národních parků a Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.</p>
<p>Domovní čistírny odpadních vod Ukončení příjmu žádostí: 31. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 300 milionů korun</p>	<p>Výzva č. 7/2021 je zaměřena na podporu realizace soustav individuálních čistíren odpadních vod v podobě DČOV do kapacity 50 ekvivalentních obyvatel pro budovy využívané k trvalému rodinnému bydlení (zejména rodinné a bytové domy) a pro budovy ve vlastnictví dané obce v oblastech, kde není z technického či ekonomického hlediska možné připojit nemovitosti ke stokové síti zakončené ČOV.</p>
<p>Podpora obcí v národních parcích Ukončení příjmu žádostí: 31. 1. 2022, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 200 000 000 korun</p>	<p>Výzva č. 6/2021 je určena na zlepšení životního prostředí, zkvalitnění života občanů a podporu udržitelného rozvoje v obcích na území národních parků. Dotaci je možné čerpat i na spolufinancování velkých projektů podpořených z jiných evropských programů a nově i na projektovou přípravu chystaných projektů.</p>
<p>Výsadba stromů – grantové schéma Ukončení příjmu žádostí: 30. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 150 000 000 Kč</p>	<p>Výzva č. 5/2021 je zaměřena na podporu výsadby stromů prostřednictvím grantů erudovaným nestátním neziskovým organizacím a místním akčním skupinám. Cílem je podpořit co největší počet výsadeb stromů v terénu paralelně s realizací projektů podpořených v rámci výzvy č. 4/2021, urychlení administrace a znásobení zdrojů financování prostřednictvím zapojení soukromých prostředků. Žádat mohou nestátní neziskové organizace s prokazatelnou zkušeností s poskytováním podpory na výsadbu stromů a místní akční skupiny (MAS).</p>
<p>Výsadba stromů – individuální projekty Ukončení příjmu žádostí: 30. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 200 000 000 Kč</p>	<p>Výzva č. 4/2021 cílí na zlepšení životního prostředí v obcích a jejich okolí prostřednictvím podpory individuálních projektů a zapojení veřejnosti. Jejím cílem je přispět ke zlepšení kvality veřejného prostoru a ovzduší, k vyrovnání teplotních extrémů a zadržování vody. Předmětem podpory je výsadba stanovištně vhodných druhů listnatých stromů na veřejně přístupných místech, případně v uzavřených vnitroblocích bytových domů využívaných ke komunitnímu setkávání. Žádat mohou subjekty s prokazatelným vztahem k místu realizace projektu s výjimkou politických stran a hnutí.</p>
<p>Územní studie krajiny Ukončení příjmu žádostí: 31. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 35 000 000 Kč</p>	<p>Výzva č. 14/2016 nabízí obcím kofinancování ve výši 10 procent na projekty územních studií krajiny podpořených z Integrovaného regionálního operačního programu (IROP) v gesci Ministerstva pro místní rozvoj. Podmínkou získání dotace je vydané rozhodnutí o poskytnutí finanční podpory v IROPu, konkrétně v prioritní ose 3 operačního programu, určené na územní studie krajiny. O dotaci mohou žádat obce s rozšířenou působností.</p>

JAK ŽÍT S VLKY

PROJEKT V ČÍSLECH

Celkové způsobilé výdaje
548 971 Kč

Příspěvek EU
439 177 Kč

Návrat vlka do české krajiny je kontroverzní téma. Na jedné straně stojí ochránci přírody a veřejnost, na straně druhé chovatelé ovcí, koz a skotu. První mají radost, že divoká příroda znovu dobývá svá ztracená území, druzí volají po řešení situace, která je pro ně mnohdy neúnosná. Prospěch, který vlk přináší krajině, tu stojí proti rostoucímu počtu zadržovaných hospodářských zvířat. OPŽP nabízí dotace na ochranná opatření proti škodám a s jejich pomocí může dojít k nastolení rovnováhy v soužití mezi vlkem a chovatelem.

Původním místem výskytu vlka obecného byla téměř celá Evropa. V souvislosti s pronásledováním v minulosti se vlčí teritorium výrazně zmenšilo. Na populaci vlků má kromě toho vliv i úbytek vhodných stanovišť. Nicméně vzhledem k ochraně prostřednictvím Úmluvy o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť (Bernská úmluva) a směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, jejichž cílem je chránit volně žijící živočichy a jejich stanoviště, se populace vlků početně zvyšuje a výskyt rozšiřuje. A ruku v ruce s tím dochází k častějším konfliktům se zájmy člověka a ke škodám na hospodářských zvířatech.

Svou zkušenost se škodami způsobenými vlkem a opatřeními, aby k nim nedocházelo, mají chovatelé napříč celou naší zemí, od Krušných hor na západě po Bílé Karpaty a Broumovsko na východě, od Liberecka na severu po Šumavu na jihu. Mezi nimi je i Josef Balada z Ekofarmy Balada v Bílých

Karpatech, který se věnuje chovu jatečných jehňat a horského skotu.

Jedinou možnou podporou ochranných opatření je dotace z OPŽP

Projekt „Předcházení škod způsobených zvláště chráněným druhem ulkem obecným“ se v katastrálním území Suchov, kde se farma nachází,

rozhodli realizovat poté, co v letech 2013 a 2014 jejich stádo ovcí, čítající v té době 350 březích bahnic, opakovaně napadal vlk. „Vždy bylo potrháno do desítky kusů ovcí, které – pokud nebyly nalezeny usmrčené – bylo nutné utratit,“ popisuje Josef Balada. „Tuto skutečnost potvrdil protokol z místního šetření zaměstnanec Správy CHKO Bílé Karpaty. Kadávery zvířat byly

Vlci se postupně vrací na území Česka a počet jejich pozorování zvolna narůstá. Do Čech se nejčastěji dostávají vlci ze severu – ze středoevropské nížinné populace, jejíž centrum je v západním Polsku a v Německu. Na Moravu a do Slezska se zatím šíří vlci ze slovenských a polských Karpat. Od roku 2014 se vlci u nás pravidelně rozmnožují na Dokesku v CHKO Kokořínsko – Máchův kraj, na Broumovsku i na Šumavě.

STŘEDNÍ EVROPA JE KŘIŽOVATKOU VLČÍCH PŘESUNŮ

Nejvíce vlčích teritorií se podle www.mapa.selmy.cz nachází na severu a západě Čech. Podle odborníků se tyto šelmy do Česka dostávají ze severu, ze středoevropské nížinné populace, jejíž centrum je v západním Polsku a v Německu. Na východní Moravu a do Slezska se zatím šíří vlci ze slovenských a polských Karpat, uvádějí experti.

Podle Aleše Vorla z České zemědělské univerzity v Praze výsledky monitoringu pohybu vlků jednoznačně potvrzují trend v osidlování severních pohraničních hor, kde je jasný vliv populace, která vznikla na pomezí Polska a Německa. „To, že je střední Evropa křížovatkou, potvrzuje i několik dálkových přesunů vlků. V Krušných horách se objevil vlk, který byl poprvé zachycen u Hamburku, u Norimberku byl přejat mladý vlk z Krušnohorská,“ uvádí Aleš Vorel.

Odborníci při monitorování pohybu vlků zachytili i případ mladé vlčice, která při cestě do Doupovských hor z Rakouska urazila minimálně 430 kilometrů. „Díky tomu, že prošla střední Evropou s telemetrickým obojkem, zanechala za sebou vědecky i ochránářsky významnou stopu – velmi dobře víme, kdy a kudy přesně prošla a jakým místům se vyhnula. Dokumentuje to také, že vlci jsou schopni se i v naší silně fragmentované krajině přesouvat rychle a na velké vzdálenosti,“ doplňuje Aleš Vorel.

Podle Pavla Hulvy z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy genetická data pomohla odhalit v Česku další setkávání dříve izolovaných vlčích populací, stejně jako přesuny vlků přes hranice se sousedními státy. „Přesto je genetická variabilita tohoto druhu u nás stále nižší než například v sousedním Slovensku. Je proto důležité zachovat průchodnost krajiny, zajišťující příliv nových genů,“ říká Pavel Hulva.

Vlci byli při monitoringu mapováni na území Česka během takzvaného vlčího roku, tedy v období od května 2019 do konce dubna 2020, jež lépe odpovídá jejich rozmnožovacímu cyklu. Mapa vychází z prokázaných případů rozmnožování vlka, doložených fotopastmi nebo genetickou analýzou, případně z opakovaných věrohodných nálezů stopních drah a trusu, z nichž bylo možné přítomnost teritoria potvrdit. V mapě nejsou zahrnuty údaje o nahodilém pozorování samotných vlků, jejichž dočasný výskyt nelze vzhledem k vysoké mobilitě druhu na většině našeho území vyloučit.

Na monitoringu a terénním výzkumu vlků se podílejí Hnutí Duha Olomouc, Mendelova univerzita v Brně, Česká zemědělská univerzita v Praze, Správa národního parku Šumava a Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky. ●

Foto: Josef Balada

odstraněny asanační službou,“ dodává. „Po těchto zkušenostech a informacích o politické vůli chránit vlka obecného na úkor hospodářských zvířat jsme se rozhodli využít pro náš chov jedinou možnou podporu, která vede k předcházení této událostem, jímž při pastevním chovu nelze jinak zamezit,“ vysvětluje rozhodnutí využít dotaci z OPŽP k ochraně svého stáda.

Jednou ze základních podmínek pro realizaci projektu bylo vlastnictví nebo dlouhodobý pronájem pozemků, jichž se projekt týkal. „Tím byl dán celkový rozsah plochy, se kterou jsme mohli v projektu počítat,“ popisuje Josef Balada. Po konzultaci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR byl předjednan typ oplocení a režim pastvy, aby vyhovoval standardům péče o přírodu a krajinu. „Jednou z podmínek bylo umožnění migrace zvěře,“ připomíná. „V březnu 2018 jsme si na vlastní náklady nechali zpracovat odborný projekt včetně položkového rozpočtu,“ vrací se do doby, která předcházela vlastní realizaci projektu. Bylo navrženo vybudování oplocení zpevněným uzlíkovým ovčím pletivem do výšky 120 cm, které je zavěšeno na dřevěných řezaných hrocených sloupcích z dubu či akátu vysokých 170 cm, na nichž je připevněn izolátor s vrutem pro vodič síťového ohradníku.

„V červnu 2018 jsme dali plnou moc odborné firmě ke zpracování žádosti o dotaci u SFŽP, k přípravě podkladů pro tendrovou dokumentaci a organizaci výběrového řízení, k zajištění dotačního managementu během realizace a ke zpracování závěrečné MZ a ŽVA akce,“ vypočítává Josef Balada. V prosinci 2018 pak proběhlo výběrové řízení a v lednu 2019 byla podepsána smlouva se zhotovitelem. „Samotná realizace projektu proběhla v dubnu a květnu 2019, koncem června 2019 byla podána žádost o platbu, která nám byla poukázána na účet v červenci 2019. V srpnu 2019 pak proběhla monitorovací návštěva SFŽP ČR,“ popisuje Josef Balada krok za krokem cestu projektu od žádosti o dotaci až po jeho realizaci. V rámci projektu vybudoval oplocení o délce 2,94 km s přeplocením 0,25 km. Po obvodu je vybudováno devět dvoukřídlých branek. „Pro umožnění migrace zvěře

budou v nepasené části vždy otevřeny všechny brány,“ potvrzuje.

„Z chronologie výše popsaného postupu je zřejmé, že celý proces proběhl za šestnáct měsíců, a to je dle našeho názoru pozitivní konstatování. Na druhou stranu jsme ihned na počátku úvahy o tomto projektu museli přiznat, že bez zapojení odborné firmy, která má s podáváním podobných žádostí zkušenosti, nemáme na zdárný postup k získání dotace šanci,“ hodnotí svou zkušenost s dotačním procesem Josef Balada.

Ochranná opatření podle jeho slov splnila svůj účel. „Od jejich zavedení jsme neměli jediný případ napadení ovce vlkem, přestože v okolí k nim docházelo,“ hodnotí výsledek projektu. O soužití chovatele s vlkem si myslí své. „Z pohledu zemědělce a zároveň majitele hospodářských zvířat očekávám novou diskusi ve společnosti, jak skloubit ochranu majetku a bezpečnost občanů s ochranou predátorů,“ říká.

Kam s vlkem?

Josef Balada stojí na základě vlastní zkušenosti na jedné straně názorového spektra. „Naši předkové tyto predátory moudře vytlačili z volné krajiny do rezervací a zoologických zahrad,“ je přesvědčen.

„Místo abychom se učili soužití, chceme na vlky zase brát flinty jako před sto a více lety a určovat jim, kde budou a kde nebudou žít. Nejlépe za nějakými ploty. Mít všechno pěkně oplocené a vyplocené. I sami sebe. Je to logické a příznačné. Vlci je totiž zase naopak symbolem svobodného zvířete. A svobody se hrozně bojíme, protože jde ruku v ruce se zodpovědností za to, co děláme,“ ozývá se k situaci a náladě ve společnosti ohledně výskytu vlků z opačného názorového konce Jaromír Bláha z Hnutí Duha.

V diskusi mezi chovatelským a ochranným pak často zaznívají argumenty, co se s krajinou děje, když z ní vlk zmizí. Dobře známý a často uváděný je příklad amerického Yellowstonekého národního parku.

Národní park Yellowstone o rozloze 9 000 km² leží na severu Skalisticích hor. Svůj název dostal podle místních hornin bohatých na síru – pod povrchem Yellowstoneu totiž dřímá kaldera, největší supervulkán Severní Ameriky. ▶

Foto: Josef Balada

Foto: Josef Balada

Foto: Josef Balada

Foto: Josef Balada

► Park byl založen v roce 1872 a je nejstarším národním parkem na světě. Yellowstone původně vznikl jako reprezentace divočiny a pro potěchu návštěvníků. Do té představy ale nezapadali predátoři, jakými jsou vlci, medvědi a pumy. Vlci byli systematicky hubeni a poslední z nich tu byl zabit v roce 1926. Národní park se tak na celých sedmdesát let ocitl bez vlků. Jejich nepřítomnost měla katastrofální dopad na ekologickou rovnováhu parku. Začala tu nekontrolovatelně růst populace losů a jelenů wapiti. Ti neměli v parku přirozené nepřátele a nepomohl ani jejich řízený odstřel. Přemnožená populace začala okusem likvidovat všechny stromy a keře a krajinu parku zdecimovala na step. V letech 1995 až 1997 bylo v Yellowstonu znovu vysazeno 41 vlků odchycených v Kanadě. Okamžitě začali redukovat obrovskou populaci kopytníků, až jejich počet snížili z dvaceti tisíc na současných šest až sedm tisíc, což je pro národní park přirozený počet. Dnes žije v Yellowstone národním parku přibližně 100 vlků v jedenácti smečkách. Vlci vrátili celý zdejší ekosystém do rovnováhy.

Neovlivnili pouze faunu, ale také flóru. S menší mírou okusu tu začaly růst stro-

my, především osiky a vrby. Díky vrbám se objevili bobři, kteří svými hrázení vytvářeli jezírka. Na nich profituje vodní ptactvo, obojživelníci a hmyz. Vlci odháněli kojoty, jejichž oblíbenou potravou byla novorozená mláďata vidlorohů. Jejich populace díky

vlkům roste. Také na lišky a další zvířata zbývá více menších savců, které kojoti lovili.

Návrat vlků nakonec přispěl i k návratu medvědů do parku. Aby medvědi ve zdraví přežili zimní spánek a odchovali mláďata, musí se před zimou důkladně vykrmit, při-

Nejčastější obětí vlků z hospodářských zvířat představují v kontinentální Evropě ovce. V některých zemích, jako například v Estonsku, Norsku, Švédsku, Slovensku a Česku, představuje více než 90 % vyplácených náhrad kompenzace škod právě za usmrcené ovce. Nicméně v posledních dvou letech dochází také k nárůstu útoků na telata. V jižněji položených státech, jako je Chorvatsko a Řecko, se do této statistiky dostávají také kozy. Výjimečně se jedná i o koně nebo psy.

Foto: Josef Balada

Foto: Josef Balada

Foto: Josef Balada

VLK JE CHYTRÝ A ČASEM SE KAŽDOU OCHRANU NAUČÍ OBCHÁZET

Tomáš Havrlant je starostou ve Verněřovicích na Broumovsku. Sám chová ovce a má vlastní zkušenost se škodami, které na nich vlk dokáže způsobit, i názor na nejrůznější možnosti ochrany. „Elektrina je jim nepřjemná, ale nemá pro ně fatální účinek. Každé setkání s takovým problémem je pro ně jenom podnětem, jak ho překonat. Samozřejmě že elektrická síť může fungovat, když si k ní vlk čichne a praštit ho to. Ale jakmile bude mít hlad, prostě to přeskočí,“ říká. „A dělat nějaké 180 centimetrů vysoké ploty, ať už elektrické, nebo pevné, znamená pro krajinu katastrofu. Jednak ji to zneprůchodní, esteticky to vypadá špatně a účinek je jenom dočasný. Většina opatření by se proto měla časem měnit, vlci si na ně totiž po nějaké době zvyknou. Ve světě mají hodně studií, které popisují, že vlk je chytrý, vynalézavý a každé opatření časem překoná,“ míní.

„Pomůže třeba ovčácký pes, ale většinou by měli být nejméně dva nebo ještě více, aby si navzájem dodávali odvahy a měli na vlky i dost fyzické síly. Když přiběhne celá smečka, jeden pes prostě nemá šanci. Ale ani pes se nehodí všude. Představa, že si koupím devadesáticentimetrovou elektrickou síť a za ni nechám běhat psy, kteří chrání ovce, je dost naivní. Může to fungovat, když jsou ideální podmínky. Psi se nejbliž k nám používali třeba na horských pastvinách na Slovensku. Tam pastevcí hospodařili salašnickým stylem: přes den chodili s ovci po horských pastvinách a na noc je zavírali do košárů, kde je také dojili. Kolem běhali psi, kteří odradili vlky, případně i medvědy nebo zloděje. Ale u nás, kde se ovce většinou pasou v ohradách, by psi museli být celý den a celou noc u oveček, aby to mělo nějaký význam. Navíc je tu nebezpečí, že dojde k narušení ohrady. Ovce se mohou splášt a protrhnout plot a psi je budou hlídat i mimo vlastní areál. Ten, komu by připadalo, že by to nemuselo vadit, by si měl uvědomit, že mohou nastat problémy, pokud tam třeba půjde někdo na procházku se psem. Lidé si také někdy chtějí ovce pohladit, zkrátit si cestu, prostě těch možností, jak může dojít k nějakému kontaktu se psem, je hodně. Tito psi jsou účinní, historicky je to osvědčené, ale nemůže to být všude. Hodí se třeba na horské pastviny někde v Krušných horách nebo na Šumavě, mimo hlavní turistické cesty. Tam bych psy doporučil. Ale nedoporučuji někomu, kdo má uprostřed vesnice dvacet ovcí, aby kvůli nim měl dva psy. Jednak je to drahé, jednak mohou ti psi nadělat víc problémů než užítka.

Já jsem pastevecké psy choval, takže vím, že jsou vynikající, ale když zaútočí, nemůžete je odvolat. To není německý ovčák, který se naučí povely na cvičišti. Tenhle pes je samostatný, když se rozhodne, že vidí problém a že by měl bránit stádo nebo majitele, prostě zaútočí.“ ●

čemž nejdůležitější složkou jejich letního a podzimního jídelníčku jsou lesní plody. Borůvky, střemcha, muchovník a zimolez tvoří až polovinu jejich stravy. Jenže přemnožení jelení a losí většinu keřů v parku spásli. Když vlci jejich stavy zredukovali, porosty keřů plodících sladké bobule se obnovily. Medvědi se tak mohli vrátit ke své přirozené stravě a jejich populace začala vzrůstat.

Podobný příběh se odehrává i u nás, na Šumavě. Jelení zvěř tady pomáhá regulovat rys a před několika lety se sem vrátil i kdysi původní vlk. Oba parky jsou si podobné v tom, že i Šumava zažila cílené vyhubení velkých šelem. Na půli cesty mezi Borovou Ladou a Kubovou Hutí poblíž vrcholu Světlé hory byl 2. prosince 1874 zastřelen poslední šumavský vlk. Na místě byl na paměť této události postaven památník, zvíře bylo vycpáno a dodnes je exponátem v loveckém zámečku Ohrada u Hluboké nad Vltavou. Od té doby Šumava vlčí populaci neměla. V posledních třech desetiletích se tu vlci objevovali, ale skutečně trvale jsou na Šumavě od roku 2015. O dva roky později tu poprvé v novodobých dějinách byla po-

tvrzena reprodukce. Teprve časem se ukáže, jaký vliv tu návrat vlků bude mít na chování a početnost spárkaté zvěře.

Právě přemnožená spárkatá zvěř je podle Jaromíra Bláhy dalším problémem, který je nutné řešit. „Celkové škody způsobené přemnoženou spárkatou zvěří na lesích se odhadují na 7 miliard ročně. Škody způsobené zemědělcům přemnoženými divočáky jsou ještě vyšší. Poslední inventarizace škod způsobených přemnoženou spárkatou zvěří na lesích ukázala, že průměrně více než polovinu výsadeb zvěř sežere či vážně poškodí. U listnáčů a jedlí, které naše lesy nejvíce potřebují, je to ještě více – průměrně 64%, ale na čtvrtině republiky jich přemnožená zvěř poničí skoro 100%. Miliardy vynakládané na obnovu našich lesů končí jako krmivo přemnožených jelenů, srnců, jelenů sika a dalších,“ říká. Podle jeho slov samotní vlci problém přemnožené zvěře při jejich mnohonásobně vyšších stavech nevyřeší, to musí myslivci. Ale tam, kde vlci žijí, výrazně pomáhají. „Dnes, když potřebujeme obnovit pestré lesy s listnáči a jedlemi, vlky v krajině potřebujeme,“ myslí si expert na ochranu lesů z hnutí DUHA.

Z tohoto pohledu se funkční ohrady, které ochrání hospodářská zvířata, zatímco vlk může dál zastávat svou roli v ekosystému krajiny, zdají být řešením. ●

Pro zájemce o dotace poskytované Státním fondem životního prostředí ČR je na Call centru SFŽP ČR zřízena bezplatná Zelená linka 800 260 500.

Profesionálně vyškolení pracovníci radí žadatelům při řešení možných nejasností ohledně zpracování a podávání žádostí. Na níže uvedené otázky odpovídala vedoucí oddělení Call centra SFŽP ČR Jana Tlustá a Elena Bočevová z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Operační program Životní prostředí 2021–2027

Všimli jsme si, že na stránkách OPŽP už byl zveřejněn dokument Pravidla pro žadatele a celkově se podklady rozšířily. Znamená to, že už brzy bude zveřejněn také harmonogram a budou vyhlášeny první výzvy? Pokud ano, mohu předběžně vědět, jaké výzvy zhruba plánujete k vyhlášení ještě v tomto roce?

Pokud uvedený dokument Pravidla pro žadatele a příjemce podpory v Operačním programu životního prostředí pro období 2021–2027 (případně uváděno také jako „Pravidla“ či také již od minulého období jako „PrŽaP“) otevřeme, najdeme upozornění, že se zatím jedná jen o návrh výsledného dokumentu, o jehož finálním znění se nadále v součinnosti s Evropskou komisí a ostatními resorty v ČR nadále jedná. Tento návrh tak zatím obsahuje základní pojmy, postupy a metodické pasáže a také předběžné návrhy jednotlivých specifických cílů a opatření. Pro zájemce o dotace jde tedy zatím jen o naznačení budoucích možností, které ale opravdu nejsou do detailů schválené a platné. Takto je třeba dokument vnímat. Z toho současně vyplývá, že schválení a zveřejnění závazného znění Pokynů je teprve před námi. Podle současných dostupných informací bude zřejmě možné oficiální podklady a první vyhlášení výzev očekávat až někdy na přelomu roků 2021 a 2022, přičemž je třeba upozornit, že kromě aktuální situace s prozatímním návrhem Pravidel pro žadatele je také třeba počítat s tím, že zcela jednoznačně podporovaná opatření a také možné příjemce vždy specifikuje až text konkrétní výzvy, v níž žadatelé podávají své žádosti o dotace.

Specifický cíl 1.3

Při procházení zveřejněných předběžných podmínek programu OPŽP 2021–2027 mě napadla otázka, za jakých podmínek bude možné podpořit výkupy pozemků pro renaturaci vodních toků a jaká bude výše dotace.

V rámci specifického cíle 1.3, opatření 1.3.1 – tvorba nových a obnova stávajících přírodně blízkých vodních prvků v krajině včetně sídel, aktivity 1.3 a 1.4, bude možné podpořit výkup pozemků pro podporu renaturačních procesů ve vodních tocích.

Výše podpory bude určena z pořizovací ceny nebo z ceny stanovené znaleckým posudkem podle toho, která z uvedených cen bude nižší (pokud pořizovací cena překročí cenu stanovenou znaleckým posudkem, bude projekt financován jen do výše ceny stanovené znaleckým posudkem). Míra podpory je 100 %, tj. bez spoluúčasti žadatele. U této aktivity jsou oprávnění žadatelé omezeni na obce, kraje, státní podniky apod. a např. fyzické osoby nebo podnikatelské subjekty nebudou moci o tento typ podpory žádat.

Nedílnou součástí žádosti o podporu bude samotné ocenění pozemku nebo nemovitosti znaleckým posudkem, rozhodnutí/souhlas vodoprávního úřadu o zrušení vodního díla nebo vyjádření vodoprávního úřadu, že se v úseku vodního toku určeného k renaturaci jedná o přirozené koryto toku, a posouzení hydromorfologických charakteristik a dynamiky dotčeného úseku toku, vhodnosti úseku toku k renaturaci a potenciálu renaturace (včetně intenzity působení renaturačních procesů). Další důležitou přílohou bude souhlas s budoucím zatížením vykupovaných pozemků věčným břemenem. To bude vázáno k pozemku, bude přecházet na případné budoucí majitele a bude časově neomezené.

Foto: archiv SFŽP ČR

Připravujeme projekt na mokřadní biotop a plánujeme jeho podání v rámci nového období OPŽP 2021–2027. Projekt by neměl být dražší než 5 mil. Kč, a tak počítáme s administrací formou zjednodušených metod vykazování. Co bude předmětem kontroly výsledku projektu?

U opatření vytváření a obnova tůň (mokřadů) bude kontrolováno doložení povinných dokladů (např. fotodokumentace, protokol o převzetí díla / kolaudační souhlas nebo oznámení o ukončení prací / stavební deník akce). Pokud bude plocha tůň větší než 300 m², bude soulad se schválenou žádostí zkontrolován dle geodetického zaměření předloženého příjemcem dotace. Zároveň bude zkontrolován doklad o skutečném množství odtěženého sedimentu, který však u tůň s rozlohou menší než 300 m² nebude potřeba. V rámci terénní kontroly pak zaměstnanec AOPK ČR přeměří tůň (pouze menší než 300 m²), různé hloubky, a zkontroluje členitost a sklony břehů a další skutečnosti ze žádosti nebo podmínek rozhodnutí (neosévání břehů, kácení dřevin, úklid lokality...).

Norské fondy – často kladené dotazy

Kam se obrátit, pokud chci konzultovat záměr projektu?

Pokud s námi chcete konzultovat svůj projektový záměr a možnost jeho realizace v rámci našeho Programu, využijte k tomu kontaktní e-mail norwaygrants@sfzp.cz, na který nám zašlete stručný popis plánovaného projektu. Váš dotaz vyhodnotíme a budeme vás písemně nebo telefonicky kontaktovat a v případě potřeby vám navrhneme termín osobní konzultace.

Jak dlouho bude trvat hodnocení žádosti?

Doba administrace žádosti od přijetí po vydání rozhodnutí trvá průměrně 3–4 měsíce (netýká se žádostí předložených do bilaterálních výzev) v závislosti na typu projektu, celkovém počtu přijatých žádostí a termínech některých nezbytných administrativních úkonů.

Je možné podat žádost jiným způsobem než v online systému AIS SFŽP ČR?

Ano, v krajních případech je možné doručit vaši žádost na SFŽP ČR v písemné podobě i jiným způsobem, než je využití systémů AIS SFŽP (například datová schránka či pošta). Žadatelům však doporučujeme, aby jiné způsoby doručení žádosti využívali pouze ve výjimečných případech. Samotná administrace žádosti bude vždy probíhat v systému AIS SFŽP, doručení v jiné formě

proto celý proces administrace výzvy zpo-
maluje a komplikuje monitorování průběhu
čerpání alokace.

Jakým způsobem a kdo podepisuje žádost o podporu?

Žádost o podporu podepisuje statutární zástupce nebo osoba pověřená k podpisu žádosti. Pokud je žádost podepsána osobou pověřenou k podpisu, je vždy nutné do příloh žádosti připojit také pověření / plnou moc k tomuto úkonu. Toto pověření musí být vždy vytvořeno ke konkrétní výzvě. Z důvodu výrazných specifik jednotlivých výzev není možné využívat univerzální pověření k podpisu ke všem výzvám administrowaným v systému AIS SFŽP.

Žádost je ve standardních případech podepsána elektronicky. Ve výjimečných případech lze zvolit jinou formu podpisu

a doručení na SFŽP ČR. Žadatelům však doporučujeme, aby vždy primárně volili možnost elektronického podpisu žádosti a její doručení pomocí AIS SFŽP.

Kde najdu seznam povinných příloh?

Seznam povinných příloh uvidíte po založení žádosti v systému AIS SFŽP. Nově bude seznam povinných příloh uveden také v samotném textu výzvy a v dvoustránkovém infotextu, který je vždy zveřejněn na stránkách Státního fondu životního prostředí ČR v sekci Norské fondy - výzvy.

Mezi povinné přílohy u všech žádostí patří: doklad o vedení bankovního účtu, komunikační plán projektu, v relevantních případech pověření statutárním zástupcem k podání žádosti, v relevantních případech dohoda o partnerství (případně jiný doklad o partnerství, například Letter of Intent).

V případě nutnosti může projektový manažer vyzvat žadatele k doplnění dalších podkladů.

Jaká je minimální udržitelnost projektů?

Minimální udržitelnost projektů není striktně stanovena. Žadatel v rámci žádosti popíše, jakým způsobem se projekt promítne do jeho budoucí činnosti a jak bude zajištěna jeho údržba, a prokazuje, že je schopen zajistit vhodnou udržitelnost projektu, například z hlediska finančního či personálního zajištění údržby. Navržená udržitelnost musí vždy odpovídat typu a rozsahu projektu.

Musím mít pro svůj projekt partnera z Norska?

Ne. Projekty nemusí mít bilaterálního partnera z Norska. Partnerství na tvorbě projektu (s norskými i českými institucemi) je však v rámci hodnocení projektu pozitivně bodově ohodnoceno. ●

AKTUÁLNÍ VÝZVY OPŽP 2014-2020

Priorita přináší stručný přehled aktuálních výzev. Jejich kompletní znění včetně všech podporovaných aktivit naleznete na stránkách programu www.opzp.cz.

Vytváření a obnova malých vodních nádrží Ukončení příjmu žádostí: 30. 11. 2021 Alokace: 40 000 000 Kč	156. výzva se striktně zaměřuje na podporu vytváření a obnovy malých vodních nádrží nevyplývajících z plánů dílčích povodí a ležících většinou plochou mimo ZCHÚ, území Natura 2000 nebo biocentrum ÚSES. Podporovány budou malé vodní nádrže s ekostabilizační funkcí, které neslouží k chovu ryb nebo slouží jenom k takovému chovu ryb, který neoslabí ekologické funkce nádrží včetně nepravidelně zaplavovaných území.
Revitalizace ploch a prvků sídelní zeleně Ukončení příjmu žádostí: 30. 11. 2021 Alokace: 60 000 000 Kč	157. výzva má za cíl posílit biodiverzitu a ekosystémové funkce znehodnocených ekosystémů v sídlech, resp. jejich ekologickou stabilitu. Mezi podporovaná opatření patří zakládání či obnova funkčně propojených ploch a prvků veřejně přístupné sídelní zeleně, včetně vodních prvků a ploch. Příkladem mohou být prvky veřejné zeleně jako parky, zahrady, sady, aleje a další a zlepšení jejich funkčního stavu liniovými, skupinovými i soliterními výsadbami stromů doprovázenými založením zatravněných ploch nebo ošetřením stromů či výsadbami keřů.
Posílení biodiverzity Ukončení příjmu žádostí: 3. 1. 2022 Alokace: 40 000 000 Kč	158. výzva podporuje péči o vzácné druhy (ve volné krajině i urbanizovaném prostředí) a jejich biotopy včetně obnovy a tvorby těchto biotopů, dále péči o cenná stanoviště a jejich obnovu a tvorbu. Řadí se sem speciální péče o vzácné biotopy, jako jsou například rašeliniště, písčiny a stepní biotopy, speciální péče cílená na podporu vzácných druhů a jejich biotopů a ostatní specifická opatření směřující ke zlepšení stavu populací vzácných druhů a stavu cenných stanovišť. Žadatelé mohou být různé subjekty od obcí po fyzické osoby.
Povodňová ochrana intravilánu Ukončení příjmu žádostí: 31. 1. 2022 Alokace: 500 000 000 Kč	159. výzva umožňuje získat finanční podporu na projekty související s povodňovou ochranou zastavěných území. Podpořeny budou aktivity vedoucí ke zprůtočnění nebo zvýšení retenčního potenciálu koryt vodních toků a přilehlých niv a zlepšení přirozených rozlivů, dále projekty na obnovení, výstavbu, rekonstrukce či modernizace vodních děl sloužících povodňové ochraně. Výše podpory se liší dle podporované aktivity, pohybuje se v rozmezí od 30 do 95 procent celkových způsobilých výdajů.

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
197 750 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
197 750 Kč

Olomoucko: Zpracování autovraků

Podpořeno bylo kompletní zpracování autovraků, konkrétně zpracování odpadů z těchto autovraků v zařízeních k tomu určených k materiálovému či energetickému využití. Celkem bylo zpracováno 265 autovraků a předáno k dalšímu využití 9 830 kg textilií, 6 980 kg skla, 9 820 kg plastů a 5 210 kg pneumatik.

Podoblast podpory: 3.2 – Výrobky s ukončenou životností – sběrná síť, inovativní technologie

Kraj: Olomoucký kraj

Okres: Olomouc

Příjemce podpory: KIWEK METAL, s. r. o.

Ukončení projektu: prosinec 2020

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
2 730 486 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
1 000 000 Kč

Kyjov: Pořízení elektrovozidel

Město Kyjov si pořídilo dvě vozidla s elektropohonem. Nově pořízená vozidla jsou využívána technickými službami města při údržbě a péči o veřejné prostranství a městský majetek.

Podoblast podpory: 5.2 – Udržitelná městská doprava a mobilita

Název projektu: Pořízení elektrovozidel

Kraj: Jihomoravský

Okres: Hodonín

Příjemce podpory: město Kyjov

Ukončení projektu: červenec 2021

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
550 469 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
467 898 Kč

Slavičín: Zahrada mateřské školy

Upravená zahrada s přírodními prvky poskytuje dětem i pedagogům zázemí pro praktickou i teoretickou výuku nejen v oblasti environmentální výchovy, ale i zázemí pro setkávání veřejnosti. Cílem projektu je rozvoj vzdělávání a výchovy s vyšším využíváním kontaktu s přírodním prostředím.

Podoblast podpory: 6.1 – Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta

Název projektu: Vybudování zahrady v přírodním stylu v MŠ Slavičín – Malé Pole

Kraj: Zlínský

Okres: Zlín

Příjemce podpory: Mateřská škola Slavičín – Malé Pole, p. o.

Ukončení projektu: červenec 2021

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
1 203 825 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
722 295 Kč

Lysice: Průzkum podzemních vod

Realizovaný průzkumný hydrogeologický vrt vytvořil nový zdroj pitné vody pro posílení stávající vodovodní soustavy obce. Průzkumem byl ověřen výskyt podzemní vody v odpovídající kvalitě a kvantitě. Vrt byl následně napojen na vodovodní soustavu městyse.

Název projektu: Vyhledávání a průzkum zdroje podzemních vod pro městyse Lysice

Podoblast podpory: 1.6.A – Průzkum, posílení a budování zdrojů pitné vody

Kraj: Jihomoravský

Okres: Blansko

Příjemce podpory: městyse Lysice

Ukončení projektu: březen 2020

Veltruby: Protipovodňová opatření

Zpracování nového digitálního povodňového plánu a lokálního výstražného a varovného informačního systému pomohlo obci Veltruby v ochraně před povodněmi. Cílem projektu je ochránit zdraví občanů a předejít škodám na majetku díky včasnému varování občanů před povodňovým nebezpečím v obci.

Prioritní osa 1, specifický cíl 1.4 – Podpořit preventivní protipovodňová opatření

Název projektu: Realizace protipovodňových opatření v obci Veltruby

Kraj: Středočeský

Okres: Kolín

Příjemce podpory: obec Veltruby

Ukončení projektu: 19. 4. 2018

Celkové způsobilé výdaje
2 382 042 Kč

Příspěvek EU
1 667 429 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Dolní Třebonín: Rybník Strážka

V krajině vznikl nový rybník. Vhodným zakomponováním svahů a vtokové části do krajiny vznikly podmínky pro ekologickou a estetickou kvalitu krajiny. Rybník plní funkci akumulaci a částečně retenční a působí pozitivně při tvorbě mikroklimatu v území.

Prioritní osa 4, specifický cíl 4.3 – Posílit přirozené funkce krajiny

Název projektu: Rybník Strážka

Kraj: Jihočeský

Okres: Český Krumlov

Příjemce podpory: Ing. Václav Bürger

Ukončení projektu: 30. 4. 2019

Celkové způsobilé výdaje
1 092 698 Kč

Příspěvek EU
983 428 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Týn nad Vltavou: Obnova parku

Revitalizace parku zahrnovala ošetření stávající zeleně a odstranění nežádoucích porostů. Dále byly součástí projektu nové výsadby stromů, keřů a půdopokryvných rostlin, založení travnatých ploch a kvetoucích bylinných porostů. Obnoveny byly i povrchy parkových cest.

Prioritní osa 4, specifický cíl 4.4 – Zlepšit kvalitu prostředí v sídlech

Název projektu: Revitalizace Bedřichových sadů v Týně nad Vltavou

Kraj: Jihočeský

Okres: České Budějovice

Příjemce podpory: město Týn nad Vltavou

Ukončení projektu: 28. 6. 2018

Celkové způsobilé výdaje
1 152 870 Kč

Příspěvek EU
691 722 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Cvikov: Zateplení domova dětí

Stavební úpravy DDM Cvikováček spočívaly v zateplení fasády včetně nových klempířských prvků, zateplení částí vnitřních stěn včetně výměny vyznačených vnitřních dveří v těchto stěnách a zateplení šikmin střechy a podlahy půdy. Součástí je rekonstrukce vytápěcího systému objektu.

Prioritní osa 5, specifický cíl 5.1 – Snížit energetickou náročnost veřejných budov a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie

Název projektu: Snížení energetické náročnosti Domu dětí a mládeže Cvikováček, Cvikov

Kraj: Liberecký

Okres: Česká Lípa

Příjemce podpory: město Cvikov

Ukončení projektu: 25. 2. 2020

Celkové způsobilé výdaje
1 550 368 Kč

Příspěvek EU
620 147 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

▶ MALAWI OTEVŘELO PRVNÍ ŠKOLU NA SVĚTĚ VYTIŠTĚNOU NA 3D TISKÁRNĚ

Adifu Maulanová přestala chodit do školy v roce 2014 hlavně proto, aby unikla trestům za časté pozdní příchody. Tehdy musela docházet sedm kilometrů na vyučovací hodiny, které probíhaly pod velkým stromem. V Malawi, odkud Adifu pochází, je totiž zoufalý nedostatek školních tříd.

Díky projektu, který bývá nazýván první školou na světě vytištěnou na 3D tiskárně, švédsko-britské firmy 14Trees se Adifu vrátila zpátky do lavice. „Školy zkonstruované počítačem lze postavit velmi rychle, v řádu hodin, a mohly by pomoci vyřešit problém v zemích, které trpí nedostatkem školních tříd,“ zaznívá z firmy. Takovou zemi Malawi právě je. A Adifu Maulanová září štěstím, protože se může znovu vydat za svým snem – stát se učitelkou. Školu má teď nedaleko, nechodí pozdě a vzdělává se beze strachu z trestu.

Je to rychlé, ale zatím drahé

Podle organizace UNICEF chybí v afrických rozvojových zemích na 36 000 školních tříd. „Vybudovat takové množství škol by podle našich odhadů trvalo více než sedmdesát let,“ říká

Francois Perrot, výkonný ředitel 14Trees. „A domníváme se, že 3D tisk může celý proces velice urychlit a dobu potřebnou na vybudování tolika škol snížit na deset, či dokonce méně let,“ vysvětluje. Například vybudování 3D školy v Malawi, kam znovu začala docházet Adifu Maulanová, trvalo osmnáct hodin a pohodlně se do ní vejde padesát studentů. „Manuálně bychom potřebovali tři týdny,“ srovnává Francois

Perrot. To, že škola byla vytištěna, ve skutečnosti znamená, že byla poskládána z vrstev betonu nakladených tryskou ovládanou počítačem.

Další velkou výhodou podle něj je, že budování pomocí 3D tisku nabízí možnost dramaticky snížit množství spotřebovaného materiálu. „A tady vstupuje do hry dostupnost,“ připomíná Francois Perrot.

Velkoformátový 3D tisk získává ve světě velkou popularitu. Některé projekty předvedly, jak tímto způsobem vyrobit dům během 24 hodin a za pár tisíc dolarů.

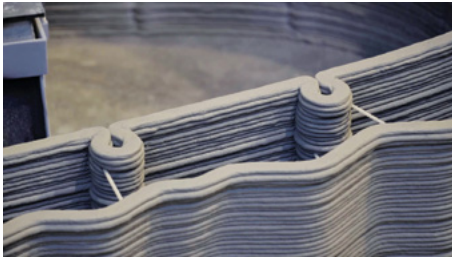
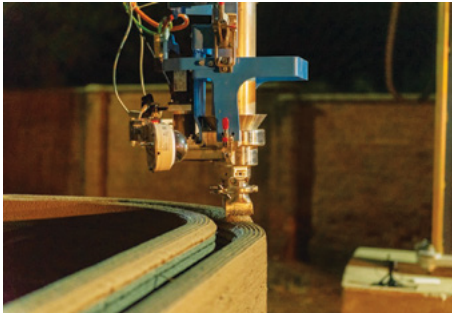

Foto: Ben Kanyizira/Homeline Media

„Výstavba budov je tak dostupnější a také se zásadně snižuje množství uhlíkových emisí vyprodukovaných při stavbě – v Malawi je to až o 70 % na jednu budovu,“ připomíná nezanedbatelná čísla.

Přes veškeré tyto úspory zůstávají největší výzvou 3D tištěných projektů stejně finance. Zatímco vytisknout takovou školu je o 15 % levnější než ji postavit, samotná 3D tiskárna stojí zhruba 500 000 amerických dolarů.

A tím vyvstává další otázka. „Pokud je to směr, kterým se chceme ubírat, kdo bude vlastnit onu 3D tiskárnu?“ ptá se Khumbo Chirwa z Institutu architektů v Malawi. „Bude to místní smluvní partner, nebo ji koupí vláda a začne tisknout všechny ty školy na místech, kde se jich nedostává? To je otázka, kterou dříve nebo později budeme mít na stole.“

Zastánci tohoto inovativního řešení ovšem tvrdí, že náklady se razantně sníží s tím, jak se materiály potřebné k tisku začnou vyrábět lokálně. Názorným příkladem je podle Françoise Perrota „inkoust“ – směs suchého cementu, písku a aditiv, která je následně promíchána s vodou a připravena k tisku. A právě tento „inkoust“ by podle Perrota mohl být vyráběn v Malawi namísto toho, aby se dovážel jako v případě pilotního školního projektu. „Lokální výroba inkoustu velmi dramaticky sníží náklady na výstavbu, a navíc ještě vzniknou nové pracovní příležitosti pro místní komunitu,“ zdůrazňuje. „A také máme místní plně zaučený tým na obsluhu tiskárny,“ dodává.

3D tištěné školy by pomohly mnoha dětem ke vzdělání

3D tištěné školy by vyřešily zásadní problém vzdělávání afrických dětí: příliš velké vzdálenosti, které musí ujít, aby se do školy vůbec dostaly. Adifu to měla do školy sedm kilometrů, desetiletý syn Elisy Olipové o dva méně. Stejně jako Adifu i on přicházel do školy často pozdě a vyčerpaný dlouhou cestou.

„Jsem nadšená, že teď máme školu mnohem blíže a moje dítě nebude muset každý den šlapat

tak daleko,“ svěřuje se osmatřicetiletá Elisa. „Určitě potřebujeme další takové konstrukce, ze kterých bychom mohli vytvořit více školních tříd a učeben.“

14Trees zatím nelení, a aby potvrdili vážnost a efektivitu svého záměru, tisknou další a další školy a domy v Malawi, ale také v Keni a v Zimbabwe. První škole na světě vytištěné na 3D tiskárně předcházelo vytištění zdi prototypu obytného domu v Lilongwe, hlavním městě Malawi, za pouhých dvanácti hodin – ve srovnání se čtyřmi dny, které by vyžadovalo využití konvenčních metod. ●

Projekt 3D tištěných škol má za cíl rychle vybudovat dostupné bydlení a školy v chudých afrických zemích, jako je Malawi, kde podle organizace UNICEF chybí 36 000 školních tříd.

NA CESTĚ ZA KVALITNÍM VZDĚLÁVÁNÍM

„Nedostatek školních učeben v Africe je urgentní, a přesto přehlížené téma,“ říká Limbani Nsapato z Edukans, mezinárodní rozvojové organizace, která se zabývá vzděláváním. Podle jeho slov je průměrný poměr žáků vůči učitelům v Africe 40 : 1, ale tento poměr při pouhých 47 000 školních třídách na 5 420 000 studentů v Malawi rázem vyskakuje na 115 : 1. „V přeplněných třídách nelze kvalitně vzdělávat, neboť učitelé nemají možnost věnovat se žákům jednotlivě,“ říká Limbani Nsapato. „Aby pojaly všechny studenty, jsou hodiny přesunovány ven, ale tam jsou pak při špatném počasí často zrušeny,“ přibližuje. „Žáci, kteří bydlí daleko od školy, často uvíznou v dopravní zácpě, následkem čehož se do školy dopraví se zpožděním. Když se do školy konečně dostanou, jsou unavení a neschopní se soustředit. Takoví žáci pak studium vzdávají nebo musí opakovat ročník kvůli nedostatečným výsledkům.“

Další společnost, která se rozhodla postavit k tomuto problému čelem, je Studio Mortazavi, globální architektonická firma, která pro neziskovou organizaci Thinking Huts navrhla 3D tištěnou školu ve městě Fianarantsoa na jihu Madagaskaru. „Škola, která se bude tisknout příští rok, bude z betonu a lokálně získaných konstrukčních materiálů a ke svému provozu bude využívat solární energii,“ říká Amir Mortazavi. Budova, za jejímž návrhem jeho studio stojí, sestává z několika oddělených buněk, jež budou sloužit nejrůznějším účelům coby učebny, vědecké laboratoře a taneční studia.

Maggie Grout, zakladatelka Thinking Huts, která spolupracuje i s 14Trees na madagaskarském školním projektu, říká, že 3D tisk by měl zabezpečit finanční proveditelnost projektu a snížit uhlíkové emise při výstavbě školy.

Organizace se ale nejprve musí postarat o to, aby tiskárnu dopravila do odlehlých venkovských oblastí, kde jsou učebny nejvíce zapotřebí. A tak se prostřednictvím počítačové sítě univerzitního kampusu věnují propagaci projektu. „Jakmile vytiskneme první školu a seznámíme s naší vizí více lidí, doufáme, že se nám podaří sestavit vhodnou tiskárnu, kterou nebude tak složité dopravit k venkovským komunitám, s nimiž spolupracujeme,“ plánuje Maggie Grout.

► CO S OPUŠTĚNÝMI LOMY PO UKONČENÍ TĚŽBY?

Čtvrtině živočišných a rostlinných druhů hrozí v současné době vyhynutí. Obnovování ekosystémů na místech, která potřebují k tomu, aby prospívaly a přežily, je rozhodně správným řešením. I v lomech, kde se přestalo těžit, je potřeb a navrátit krajinu pokud možno do původního stavu. Stačí to ale?

Zkušenosti důlní společnosti Lafarge Holcim mluví jednoznačně ve prospěch navrácení funkčních ekosystémů na místech zasažených předchozí těžbou nerostných surovin. Například ve Španělsku mají za sebou třicet let práce na obnově krajiny a ekosystémů. Vybírají si přírodě blízká řešení a za svou snahu před nedávnem získali prestižní ocenění European Business Awards for the Environment. Klíčovým faktorem jejich projektů na obnovu vytěžených lomů je biodiverzita, a tak ve spolupráci s nezávislými odborníky hledají cesty a způsoby obnovy krajiny, tak aby ji uvedli do lepšího stavu, než v jakém se nacházela před zahájením těžby. Daří se jim obnovovat původní krajinu, v níž se křehké populace ohrožených druhů mohou v citlivě zrestaurovaném prostředí pomalu a postupně zmaťorit.

Jako jeden z příkladů společnost uvádí právě španělský lom Yepes-Ciruelos. „Podářilo se nám pro tento bývalý lom získat 360 rostlinných druhů, které mají velmi vysokou ekologickou hodno-

tu,“ prohlašují. Kromě rozšíření rostlinné biodiverzity mysleli v Yepes-Ciruelos také na ostatní aspekty obnovy původní krajiny. Vysadili tu proto některé druhy krmných plodin, ty přitahují opylovače a za těmi se sem v další návaznosti zase stahuje ptactvo. „Ve snaze napodobit přírodu jsme vytvořili životní prostor a útočiště pro desítky živočišných druhů, které mají možnost se tu usídlit a rozmnožovat se,“ uvádí vedení společnosti. „A navíc tu na místě bývalé důlní těžby vznikl krásný a dnes už v mnohém přirozený les, který může každý den přivítat tisíce návštěvníků.“

Strategie obnovy přirozeného prostředí vzniká dlouhé roky před ukončením těžby: pravidelně se sbírají data, aby bylo možné spolehlivě rozpoznat nejrůznější úskalí, ale také uvědomit si možnosti, jež konkrétní obnovovaný lom nabízí. V jihoamerické Kolumbii se proto při obnově lomů propojili s národní sítí shromažďující údaje o biodiverzitě země a prostřednictvím této spolupráce mají na svém kontě péči o zhruba 600 živočišných a rostlinných druhů, 60 hektarů obnovené půdy a 114 000 stromů vysazených na zrekultivovaných plochách.

Nástroje využívané k obnově krajiny do přirozeného stavu jsou jednoduché a přímočaré. Co přesně přirozený stav znamená, zůstává nejasné a jeho definice je do značné míry odvislá od problematického odlišování kultury a přírody.

Plánování obnovy krajiny v době, kdy v místě ještě probíhá těžba, by mohlo vést k vytěžení maximálních možností budoucího, nově vzniklého místa. To se pak, v závislosti na dispozicích krajiny, může stát sportovištěm nebo třeba místem odpočinku a procházek.

Zajímavý projekt obnovy zrealizovali na místě jednoho bývalého lomu v Kanadě. Vše začalo pozorováním zahníždění páru orlů. Následně vzniklá ochranná iniciativa si kromě orlů vzala do péče i další dva druhy – sýce amerického a poštolku. Dnes jsou tu nainstalovány hnízdní kamery a členové místní komunity ve spolupráci s biology mají možnost pozorovat chování a potřeby vybraných druhů. Každý podzim jsou místní, zaměstnanci společnosti a jejich rodiny pozváni, aby se zúčastnili společného chytání, kroužkování a opětovného vypouštění ptáků. Díky nezbytné osvětě chápou, že to vše přispěje k prohloubení našich znalostí o jejich životě.

Ne vždy je to pohádka se šťastným koncem

Ovšem ne každý obnovený lom je takovou pohádkou se šťastným koncem. Některé zkušenosti z Nového Zélandu hovoří jiným jazykem. V této ostrovní zemi se nachází více než 1 100 registrovaných lomů. Některé jsou malé a třeba na odlehlých místech, ale mnohé z nich jsou velké a komplexní

a často se nacházejí v těsné blízkosti měst. Získání povolení k těžbě je tu do velké míry odvislé také od toho, jaký plán obnovy lomu po ukončení těžby jeho budoucí provozovatel předloží. Základní obnova krajiny je dnes samozřejmostí, ale pouhé obnovení ekologie vytěženého místa už nestačí. Někdy se obnova krajiny povede, jindy vůbec.

Příkladem povedeného projektu je třeba lom Horokiwi ve Wellingtonu, kde promyšleně a citlivě navržený design obnovy přispěl k tomu, že se do lomu navrátila původní ekologie, a navíc tu pro veřejnost vzniklo nové rekreační místo.

Jádro větších či menších rekultivačních neúspěchů tkví v tom, že současná novozélandská legislativa požaduje, aby byl lom po ukončení těžby navrácen do „přírozeného“ stavu. To je poněkud vágní požadavek, když si představíme, že při každé těžbě dochází k přesunu obrovského množství povrchové zeminy, aby byla těžena surovina vůbec přístupná, a to dramaticky mění povrch v místě těžby. A právě tato zemina je po ukončení těžby nejdůležitějším nástrojem obnovy. Vytěžený lom se znovu zaveze a nabude tak jakéhosi přírozeného krajinného vzhledu. I osázení takto zrekultivované krajiny probíhá většinou jednoduše – je tu rozprášena směs semen vybraných místních druhů, hnojiva a mulče, případně je to doplněno ruční výsadbou, a všechno ostatní už jde tak nějak samo. Většina rekultivací je proto z biologického hlediska úspěšná a vyústí v celkové anebo alespoň částečné obnovení ekologických procesů. Z tohoto pohledu se dá za úspěšnou označit například obnova vápencového lomu na Cape Foulwind. Druhou stránkou věci ale je, že tento zrekultivovaný lom leží blízko center života místních komunit, a ještě k tomu na hlavní turistické stezce, a mohl by tudíž hrát daleko větší roli coby veřejný prostor.

Oproti tomu lom Mikonui Valley na novozélandském západním pobřeží je ochránci a environmentalisty považován za velké selhání. Společnost, které dostala povolení tu těžít, lom nikdy po ukončení těžby dostatečně nezrekultivovala a velmi pravděpodobně už tak nikdy neučiní. Krajina tu vtíravě připomíná měsíční povrch. Velkou chybou tohoto projektu bylo, že o následné obnově krajiny se začalo uvažovat až těsně před ukončením těžby. Pak už nezbyval příliš velký prostor pro určení, jakou podobu a účel by okolní krajina měla získat, natož aby pak mohla mít nějaký přínos pro komunitu, které žijí v jejím okolí. ●

OBNOVA LOMŮ MŮŽE BÝT DOBRĚ NASTAVENÝM ZRCADLEM NAŠEHO VZTAHU KE KRAJINĚ

Současný výzkum volá po úplně jiném přístupu, a to zejména v případě městských lomů a dolů, kde by krajináři měli mít své slovo během celého procesu těžby, aby se pak při následné rekultivaci dalo postupovat cestou nejmenšího možného odporu. Na místech bývalé těžby by mohly vyrůst parky, domy a rekreační či ekologické oblasti. Propojením těžby a plánu na obnovu po jejím ukončení už od samého počátku by bylo možné zabezpečit, aby zrekultivovaná místa zaujala patřičné a potřebné místo ve veřejném prostoru a životě místních komunit.

Obnova lomů je další příležitost, na níž se můžeme naučit, jak se vlastně vztahovat k prostředí, ve kterém žijeme. Můžeme tu pozorovat, jak si utváříme vztah ke krajině, která nás obklopuje. Je potřeba, abychom se taková místa naučili patřičně ošetřit poté, co jsme je vytěžili. Mohou být zrcadlem našeho vztahu k zisku a konzumaci. Nemusí to být pěkné zrcadlo, ale je nutné si ho nastavit.

ECHO

V Pojihlaví se zlepšil biodiverzita

Pozemkový spolek Koniklec získal ve výzvě Rondane Norských fondů podporu pro rozsáhlý projekt zaměřený na zlepšení stavu ekosystémů a biodiverzity v oblasti středního Pojihlaví. Mezi plánované aktivity na čtrnácti vybraných přírodně cenných lokalitách patří například mozaikové sečení travního porostu, prořezávání náletových dřevin, budování zářezů pro plazy, výsadba vysokokmenných ovocných dřevin či budování hnízdicích budek pro dudka chocholátého či bělořita šedého. Partnery projektu jsou Česká společnost ornitologická – Jihomoravská pobočka, Bratislavské regionálně ochranné sdružení a Pozemkový spolek Hády.

Jablonec nad Nisou získal dotaci na výstavbu retenční nádrže

Jablonečtí zastupitelé schválili přijetí dotace 16,5 milionu korun z Operačního programu Životní prostředí. Radnice chce ještě do konce letošního roku vyhlásit veřejnou soutěž na dodavatele stavby. Výstavba retenční nádrže je součástí druhé etapy stavby dešťové kanalizace v centru Jablonce nad Nisou. V současné době odvádí dešťovou vodu splašková kanalizace, což při prudkých deštích vede k častému přeplnění kanalizace a k záplavám v okolí Anenského náměstí, a navíc to nepřiměřeně zatěžuje čistírnu odpadních vod. Dešťová voda by proto měla být v budoucnu odvedena do retenční nádrže a odtud do nedaleké Lužické Nisy.

Slavičín se zazelená, ve městě přibude více než sto stromů

Město Slavičín rozjelo revitalizaci městské zeleně. Během následujících měsíců bude vysazovat 131 stromů v nejrůznějších částech města. Doplněním dřevin dojde k zastínění přehřívavých ploch a úpravě mikroklimatu ve městě včetně vytvoření podmínek pro retenci vody. Díky výsadbě a úpravě zeleně by se měl vytvořit životní prostor pro drobné živočichy, což povede ke zvýšení biodiverzity. Stromy také zafungují jako bariéra pro snížení prašnosti. Projekt podpořený z Operačního programu Životní prostředí povede k posílení ekologické stability vytvářením nových a propojením stávajících prvků zeleně.

KONFERENCE A SEMINÁŘE

Konference Smart Energy Forum

11. 11. 2021 (09:00–18:00) / Kongresové centrum Hotel Artemis, U Sluncové 14, 186 76 Praha 8

Zajímá vás současnost a budoucnost moderní energetiky? Neváhejte a zúčastněte se sedmého ročníku mezinárodní výstavy a konference Smart Energy Forum. Po celý den jsou připraveny zajímavé přednášky, panelové diskuse a odborné workshopy. Vystoupí přední mluvčí z oblasti energetiky z domova i ze světa, klíčovými tématy jsou restart fotovoltaiky v Česku, solární energie na bázi PPA, první zkušenosti s provozem agrovoltaických a plovoucích solárních elektráren v Česku a změny v legislativě pro fotovoltaické a bateriové instalace. Za Státní fond životního prostředí ČR vystoupí ředitel Sekce realizace projektů energetiky, ochrany ovzduší a klimatu Ing. Jakub Hrbek, a to v rámci panelové diskuse v odpoledním bloku od 13:40 hodin.

Seminář Opatření zaměřená na přírodu a krajinu (OPŽP 2021–2027)

23. 11. 2021 (9.00–13.30) / Krajský úřad Pardubického kraje, Komenského náměstí 125, 532 11 Pardubice

Srdečně vás zveme na seminář pořádaný Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR a regionálním pracovištěm Východní Čechy. Dozvíte se tam obecné informace k 3. programovému období OPŽP 2021–2027, budou podrobně představena vybraná opatření a aktivity týkající se péče o přírodní stanoviště a druhy a další. Vstup na seminář je zdarma, je však nutná registrace účastníků předem. Závazné přihlášky poslejte do 18. 11. 2021 na e-mail marcela.hausvaterova@nature.cz.

Mezinárodní konference Počítáme s vodou 2021

11. 11. 2021 (9:30–16:00) / Kongresové centrum Vavruška, Karlovo nám. 317, 120 00 Praha

Mezinárodní konference o hospodaření s dešťovou vodou přináší celostní pohled na město při plánování modro-zelené infrastruktury. Na konferenci vystoupí i ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdman s přednáškou na téma motivace ze strany státu pro rozvoj modro-zelené infrastruktury. V ní představí dotační programy rezortu životního prostředí, které v následujících letech nabídnou finanční podporu z národních i evropských peněz na realizaci prvků modro-zelené infrastruktury. Program a podmínky registrace najdete na www.pocitamesvodou.cz.

Konference Velkoplošná ochrana a obnova biodiverzity

27.–28. 11. 2021 / Univerzitní kampus Masarykovy univerzity v Brně-Bohunicích, Kamenice 753/5, 625 00 Brno-Bohunice

Konferenci pořádá Česká botanická společnost ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, se Slovenskou botanickou společností a s Masarykovou univerzitou. Hlavním tématem je význam velkoplošných projektů pro obnovu krajiny a biodiverzity. V samostatných blocích se pak jednotliví řečníci zaměří na ochranu flóry a vegetace regionů střední Evropy, především suchých trávníků, v menší míře i horského bezlesí, vodních toků a mokřadů nebo lesů. Do programu budou zařazeny také prezentace výsledků výzkumu obnovy suchých trávníků a vátých písků od kolegů ze Slovenska, Německa a Maďarska.

Sledujte prosím pandemickou situaci a aktuální informace na webech organizátorů.

Odebírejte **Prioritu** v elektronické podobě!

Spotřebujeme **méně** papíru, nafty a energií

Dostanete ji **hned** v den vydání

Přistane vám **do e-mailu**

priorita.cz

EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti
Operační program Životní prostředí

Priorita | měsíčník Státního fondu životního prostředí ČR | vydává Státní fond životního prostředí ČR, rezortní organizace Ministerstva životního prostředí | ročník 14 | číslo 11 | listopad 2021 | časopis je distribuován bezplatně, pouze na území ČR | **adresa redakce:** Olbrachtova 2006/9, 140 00 Praha 4 | **kontakt na redakci:** priorita@sfzp.cz | **objednávky:** www.sfpz.cz, www.opzp.cz | **redakce:** šéfredaktor: Jan Rödling; redaktorka: Barbora Scheinherrová; grafická úprava: Eva Štanglová | číslo registrace: MK ČR E 18178 | Tento časopis je tištěn dle ekologických standardů. | Texty z časopisu Priorita je možné přetiskovat za předpokladu uvedení autora a zdroje.

Prosíme o správné vytrídění recyklovatelného obalu i časopisu.